

שפניא : ג"פ ר"ל נפתלי ובנוסחאות אחרים ב"ג פי' בן נפתלי וכו'
 [עיי'ן ב'אות א' בשולי היריעה בד"ה ב"א כי שם העתקתי לשונו באורך
 ע"ש] מדינח' ר"ל מדינחאי ומדינחאי הס בני בכל ומערבאי הס בני
 ארץ ישראל אשר מהם אנחנו בכל הארצות האלו [ועיי'ן אות מ"ם
 באלפ"א בית"א של הר"ת בד"ה מ"ד ע"ש עכ"ל מס"ה בקי"ור] : ובוזה
 נשלים בפרק הזה הסדר אלפ"א בית"א מר"ת אשר נמלאים במס"ג ובמס"ק
 ולא ללמד על הכלל כלו ילחתי כי בלי ספק המבקש ימלא ר"ת במסורה
 יותר מאלה ואני גלחתי לבקש עוד והמבין יבין דבר מתוך דבר ויקים אל
 השאר . נשלים הפרק מכל וכל : ישחבה כל יכול :

פרק ד

בו נבאר מכל המלות זרות אשר נמצאים במסורה כולה במס"ק ובמס"ג
 ובמסורה סופית לפי סדר האלפ"א בית"א :

וקודם שאתחיל הפרק הזה ראיתי להקדים דברי הבעל מבין חדות
 [בהתהגות השער השני במפתח המסורה] וז"ל בעלי המסורת
 כאשר רשמו לזכרון כתוב יושר דברי אחת כתבו לשונם בלשון ארמית .
 לפי שבימיהם היחה שפת אותה הלשון מורגל בין העברים [וכמו שכתבתי
 לעיל בשם מס"ה ב'אות מ"ם בד"ה מלעות שדברי בעלי המסורת
 רובן הם תרגום ירושלמי] אבל עם כל זה נפלו במלות ההן שני דברים
 קשים הא' כוללי דהיינו מלות דקדוקיות כגון מפקין דגשין ודומיהן
 מהמלות הנסוגות אלל בעלי הדקדוק . והב' פרטי דהיינו מלות שלא
 נמצאו אלא במסורת וכדי שיהיו כולם נכונים למולאי דעת נבארם כיד
 ד' הטובה עלינו ולא נחוש בזה להיוחס נמסרים ע"ד שרשיהם כי אם
 לקלות המתחיל ולהוליא נפשינו מפלוגתא נליגם כפי האות הראשון
 שנמלה בין שחיה שרשית או שמושית עכ"ל : אדברה

אדברה . אזכרה . האמת מלה אדברה . אזכרה . עיין צביאור
ארמית והשגית ארמית והשגית
מלה עברית ופירושו שזה ז' משורש ביאורו ידוע . אבל בעלי המסורת
דבר חזו משורש זכר כאשר נזכרים קורין כך לשם הקדוש בן ד' אותיות
הארמיים להחליף אות אל"ף אדברה . אזכרה . אורייתא . לפי שהשם הזה
אות . אתן . אופן ועגלה . אות . אתין . הוא זכרון להויותו
כאחד שם עברי באותיהוין . איבא . אית . ית' וכך אמר הקב"ה
והשני שם ארמי למשה זה שמי חזק
וציאורם כמו סימן והמדקדקים זכרי ונמסר במס"ק [דברים ל"א
ובעלי מסורה קראו כך לערות פסוק ח'] שמתחיל הפסוק במלת
האותיות לפי שהם סימני ההברה ו" וסיים ג"כ בוג' פסוקים ראשיהון
והמלה : באותיהוין . כמו [שמואל
ח' י"ב פסוק כ"ג] נמסר במס"ק וסופיהון אזכרה וכן במס"ק [משלי
למלת מחטוא ג' ומשנין באותיהוין ח' פסוק ב'] למלת מוסר י"ב וכל
ביאורו ג' פעמים נמצא מלה זו דסמיך לאדכר' דכוותי' פירושו בשנים
אבל בכל פעם נפל שינוי באותיות עשרה מקומות נמצא מלת מוסר
כי פעם אחת כתיב מחטוא ופעם בפת"ח תחת הסמ"ך . והכין
מחטא בלי וי' ופעם אחת מחטו [רלה לומר וכן] מה שנמצא [רלה
בלא אל"ף . ועיין מ"ש צ"ה : לומר מלת מוסר שזכר] סמוך לשם
איבא . אית . ביאורם שזה כמו בן ארבע דהיינו מוסר ה' גם הוא
שיש בלשון העברית איבא מורכב נקוד פתח ושאר"ה מוסר בקמן
ממלת אית וממלת כה דהיינו הסמ"ך : אורייתא . פירושו
יש קן ולזה מרגלח בפומייהו דבעלי בלשון עברית תורה והוא כינוי
מסורת למסור כל היכא דאיכא לתורת משה בלבד : אופן ועגלה .
איבא דאמר כך וכך פסוקים דאית קורין כך לעטס קרני פרה
בהון כך ודומיהם עכ"ל מ"ח : [במס"ק מלכים ב' ס' ו' פסוק
ה'] למלת חעיר : אות אתין .
עיין צביאור המלות ח"ל מס"ה
לוחות שניות [ד' כ"ט] ח"ל המאמר החשיעי באחין וחיבין וכו' ידוע כי
כ"ב תמונת האלפ"ה ביתא כל אחת מקראת אות . לפי שהוא אות וסימן על
קול מולאה ומבטאה . ובלשון רבות היו ראויות להקרא אותות . אך
להבדיל בינם ובין אותות ומופתים קראו להן אותיות וצמסורה
קראו להן אתין כתרגומו והיו לאותות לאחין וכן עם הכינוי ופי'
שם המפרש ופי' כנוי הוא שבו ניכר למי ששייך הדבר אשר ידבר
והוא מזכר כבד בזה הענין או ידוע מעלמו כגון ה' פסוקים דמיין
בשמהתהוין

בשמהכחון ומתחלפין באותיותיו [כך הגהתי הלשון במס"ה שסיה נכתב בטעות ח' פסוקים] וכן מלאתי בס' מ"ח ה' פסוקים ופי' המ"ח המס"ק הזאת [שמות ו' ס' י"ח] וז"ל ד' שמות אלו עמדם ילמד חזרון עוזיאל כתיב בכל חד מנהון רק וי"ו החבור נשתנה בכל פסוק מזולתו והמה מנויים במס"ג אבין ורקין. אלפא ביתא. אמצעי. אמצעות. עכ"ד חבל בלשון

יחיד קראו להן אות כלשון עברי כמו ד' זוגין ב' ב' ב' בספרא קדמאה חסר מלה ויחיד אות וחנין יחיד מלה וחסר אות. קדמאה חירא [דברים ו'] ואתו תעבוד ובשמו תשבע ותנינא [שם] אתו תעבוד ובו הדבק ובשמו תשבע ולא קראו לה א"ת כהרגום א"ת או מופת כדי שלא לטעות בינו ובין מלה א"ת עכ"ל: אבין ורקין. הם עגרות משתי מלות עבריות אך ורק ונמסר שבהלים [סו' ק"ו] בא) לענין ה' נוגין מנזרות ונקראות כך לפי שאבין ורקין הם מעוטים כך הסימן הזה בא למעט חייו דבר [ר"ל הטנין המניזרות באו למעט וכו' מ"ח]: אלפא ביתא. הוא כנוי לסדר האותיות א' ב' ג' ד' וכו' והבעלי מסורת כתבו מלה זו בכונה כפולה האחת כאשר מוסרים המלות בסדר הא"ב שבהחלת המלות כגון א"ב א"א א"ב ב"ב וכו' או אלפ"א בית"א מאותיות גדולות וכן מאותיות קטנות ודומיהן, השנייה כוונתם לחמשה אפי' שבהלים דהיינו אשרי חמימי דרך וגו' ולפי שהמזמור הכהן מיוסד עפ"י א"ב שמונה פעמים לקי כתיבו כך כמו [דברים לג' פסוק ט'] למלכותורתך נמסר במס"ק ב' וכל אלפ"א בית"א דכותי' באורו מלת ותורתך מגילתו שני פעמים וכל מלות ותורתך הנמלאים במזמור קי"ט המה כך בחנוכה שו"א בחי"ו שניה לא בסגול [מ"ח שם]: אמצעי אמצעות. ביאורו ידוע ובעלי המסורה כתבו מלה זאת לביאור ענין בגין

שולי היריעה

ב) כמו ד' זוגין כך מלאתי במסורה המקורית שם. אחד כתבי זה מלאתי במס"ק [דברים ו' פסוק י"ג] ז' זוגין ב' ב' בספרא. וז"ל המ"ח שם בקילור כוונתם ב' פסוקים בספר אחד ושניהם ענין אחד רק יש הפרש ביניהם [ע"ש באורך וחשיב בס' הז' זוגין] כמו בגא [דברים ו' י"ג] כתיב ואתו בוי"ו החבור ותנינא [שם יו"ד ב'] כתיב אתו בלי וי"ו חבל יחיד מלה ב' שם כתיב ובו הדבק: בא) כל"ל ובמ"ח נדפס בטעות [ד"ו] ומ"ש שם לענין ה' נוגין ל"ל ו' נוגין מנזרות וכן מלאתי בחור תורה ח"ל. והמסורה שאמרה שיש בכל

אנדרוניגוס . היא מלה יוגית ומפרש כגון צמלת כמחטת [בראשית כ"ז
הספר השבי אדרי פסוק י"ב] נמסר במס"ק לית
איש גינוס חשה בלוחה לשון ורפי תי"ו חמלעות מ"ה :
דהיינו זכרות ונקבות בגוף אחד : אנדרוניגוס . עיין בבס"מ ונמלא
אריך . פירושו במסורה לביאור
בלשוניו . ארוך אנדרוניגוס . אריך . שמות שהם תואר
והוא כנוי ללוח וי"ו אשלמתא : זכר ונקבה כלחת
ומחננדו זעיר שהוא דהיינו היו"ד
לוח יו"ד [עיין לוח זי"ן] : מלוחיות אית"ן בהתחלת המלה
אשלמתא . קן קראו בעלי המסורת שהיו"ד הוא מסוג השימושים
גביאים ראשונים אשלמתא קדמיתא לזכר ובסוף המלה לוחיות גי"ן
ונביאים אחרונים אשלמתא חנינא דה"א המשמשות לנקבה וכן שלוש
בגון כל אורייתא . ואשלמתא קדמיתא מלות ויחמנה [בראשית ל' פ' ל"ח]
שלהתי ושלחתי צר מן אחד וישרעה [שמואל א' ו' פסוק י"ב]
ושלחתי דבר דבר יעמדנה [דניאל ח' פסוק כ"ב]
בתוכם (ויקרא כ"ו) וכל ונמסר במס"ק ג' מלין אנדרוניגוס
אשלמתא חנינא דבותי' שלהתי' [בראשית שס] [ופי' שס המ"ח כי
ושלחתי במ"ב ושלחתי עיין היו"ד שבראש התיבה תשמש לזכר
במס"ג ואנכי לא דעתי ותיבה תשמש
לנקבה [ועיין אגן עזרא] עכ"ד :
אריך . וקד נמסר במס"ק [במדבר ז' פסוק י"ד] ד"ב פסוקים לית
צבון לא אריך ולא זעיר [ופי' שס המ"ח וי"ו קורין לוחו בעלי המסורת
אריך ויו"ד קורין לוחו זעיר עכ"ד] : אשלמתא . נקראים קד
שולי הדיעה סגביאים
בכל המקרא ט' טנין מנחרך הב' מהן בתורה . והו' במזמור יאמר גחולי
ד' ששה בששה פסוקים זח"ז תחלתן יורדי הים והשביעי שוקף בוז
וכו' ע"ש באורך . [ועיין מ"ש המ"ש בתהלים (קז) ע"ש שהאריך בזה].
זמ"ש המ"ח . לפי שאכין ורקין וכו' קד הסימן הזה בא למעט חיזו דבר :
אמר המלקט ובספר אור תורה מלחתי טעם גבון מה שמסרו בעלי
המסורה תלים ק"ז על טנין המנוזרות אכין ורקין וז"ל וראיתי בפסיקתא
הגזכר שהטעם בזה ר"ל מה שמהפכין הכוני"ן כי נו"ן הפוכה דומה
לכ"ף ורי"ש . ופירושו אך רק כ"מ שנאמר אך ורק מיטעט וכו' עכ"ל
בקיאור . וז"ל אית' פ' בהעלותך ופי' מנוזר מלשון מורו אחר [שם]
ויותר נראה שז"ל במ"ת . לענין הכונין . המנוזרות והמדפים חלקן
לשתי תיבות ה' טנין : בב) כתב המ"ח וכן נמסר דג"ש אחר
לוחיות

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **ב**

הנביאים כפי בעלי המסורה מפני ודעתי למה נקראו חשנמתח [עכ"ל]
 שלימות עלמותם שכם קדושי עליון מס"ה בשער שברי לוחות
 חס' בעבור שמשלימי' אחרים בדברי ועיין בב"ה]:

חוכמתם ואם בעבור שעושים שלם אות ב"ת. בתר. בתרא. תרגום
 עין ישראל לחזיקם של מלת אחד הוא

שנשמים: ודע כי אות ב"ת.

תלק הנביאים שנים בתר. בתרא. בענינא. אחרון הוא בתרא

נביאים ראשונים בלישנא: או בתראה:

וגביאים אחרונים. בענינא ביאור

וקראו לנביאים אות גימ"ל

ראשונים השלמתה גברא.

קדמיותה ולנביאים

אחרונים. השלמתה תנינא [מ"ח אות גברא: היינו שם אים תרגום אים

א'] ודבריו לקוחים מכפר מס"ה גברא או גבר: געיה

שהתקתי בניאור המלות ע"ש]:

אות ב"ת. בתר. בתרא. עיין בניאור המלות. ולקח אים יש

מקום שנמסר עליו מסורה מה וקחי על

האחרון שבהם מוסרים מלה ההיא ר"ל מלת בתר או בתראה קדי

לבתר הדבר שלא נטעה לומר שקחי על הראשון או על השני. ולפעמים

כתבו מלה זו אים בטעם מלרע כמו [בראשית ו' פ' י"ח] במלת וקחתי

ממסר ז' בטעם בתרא [מ"ח אות ב"ת] ופי' שם [בראשית ו']

שם [במ"ח והמה בנגינת טעם מלרע בתר' הביקוי ליחיד מלא וכו']

וכיים שם לכן יש ממלות ובהם מלרע ויש מהן מלעיל ומונה [המס"ג

שם] הו' אשר המה מלרע כי קן דרך בעלי המסורה למנות המועט

כמ"ש המדקדק ר' אליהו הלוי ז"ל במסורת המסורת עכ"ל המ"ח שם

בקילור: בלישנא. ביאורו תמלא בעזה"י בלות למ"ד ע"ש: גברא

כותבין מלה זו במלה מכופפת אים היא פעל או שם העלם כמו יוסף

שנמסר עליו שום גברא דהיינו שם אים [כי לפעמים הוא לשון

שולי היריעה: כוספה

לוחיות בל"ב המשמשות אים הם משמשים- במלה שחסרה ממנה ה"א

הידיעה כמו [בראשית ע' פסוק י'] במלת בבהמה ופי' שם המ"ח ו"ל

וכן בבקפה ור"ל כאלו נאמר בבבבקה כן כתב הרד"ק עכ"ד שם

ולפעמים קראו השו"ח נח אשר תחת אות הגרון דגש

[ר"ל תחת אחע"ה] וככ"ל במס"ה מפני כבידות ההברה והתנועה

אבל החט"ף קמ"ץ והחט"ף בגו"ל קראו רפי' מפני קלות התנועה

וההברה עכ"ל המבין מדות אות ד':

ביאור המלות : מברא המסורה פרק ד ביאור הענין

געיא . הגעיא הוא ג"כ כעין מתג הוספה כמו וחמישיתו יוסף עליו
 [והמתג הוא ידוע שהוא כמו ק' ודומיין לכן על מלת יוסף שהוא
 פשוט תחת האות] אך לריך להרחיב לשון הוספה נמסר עליו בלישנא
 הקול ולהאריכו יותר [ע"פ צ"ס] אוסופי [כמו בראשית ל' פסוק
 לכן נקרא געיא כ"ד] למלת יוסף
 געיא : געיא : ד' נמסר שם י"א
 מפני שהקורא גועה אוח דל"ח
 בו וקורא בהמשכת דבוקים . דגש . דגושין . ע"ש] : געיא .
 קול : ונמסר במס"ק

דגש . דגושין . היא מלה ידוע [שמות ד' פסוק י"ג] למלת שלח
 למדקדקים להיטו הנקודה שהיא געיא וכתיב המ"ח שם וז"ל
 חן כען האות מ"ח . ונמסרו כתב הרב בעל שיה ילחק הגעיא
 במסורה כמה פעמים . ודע כי היא ג"כ כעין מתג אך לריך
 יש מין שו"א שקראו לו דגש והוא להרחיב הקול ולהאריכו יותר ולא
 השו"א הנה שחתח אחע"ה כמו בזה רק אלל אות שהוא בשו"א
 יחפ"ן יחפ"ד ודומיין והחפ"ף פתח בראש המלה לימין השו"א [כמו
 או החתף פגול קראו : במלת שלח הכ"ל עכ"ל . גם ר' אלי'
 לכן רפי שלח יבוא לעולם דג"ש הלוי ז"ל כתב שהמתג לפני השו"א
 אחריו : ואין כן מנהג ספרים שלנו .

גם לא בכל השו"אין שבראש התיבה בא מתג רק במקומות ידועים
 על פי המסורת עכ"ל . אמנם בעל המדקדק בנין שלמה בספר לוהד
 התיבה [תיבת המקרא אות ג"ת] ממאן בגעיא הלז וז"ל השחתת
 הקריאה הנכונה הוא כי ח"ך יתכן מתג בשו"א שקריאתו במסורת
 היוחד אפשר וכו' עכ"ל . עכ"ד המ"ח . והמתג פעמים ג"כ קודם אותו
 בעלי המסורת בשם געיא כמו שנמסר במס"ק [בראשית ל"ה פסוק
 ק"ז] במלת קב"ה ג' : בטעם שופר ושאר' בגעיא . ופי' שם המ"ח
 כל מקום שנתמר ב"ת אל מלת בית געיא להיטו מתג ומקרא
 למלת אל וכו' וג' מהם : בטעם שופר ר"ל מונח ומלת אל בזקף
 עכ"ל מ"ח שם בקיטור וע"ש באוקי : דבוקים . ביאורו ידוע . ונמסר
 במס"ק [שמות ל"ה פסוק כ"ה] למלת בקמיהם ב' קופי"ן דבוקים וז"ל
 הרב בעל חזקת חורה דאן במס"ק הכ"ל ופי' נשא [ז' פסוק ב'] כתב
 המדפיס [ר"ל המדפיס המס"ק שם] שני קופי"ן דבוקים בחורה [ר"ל
 שלריך להדיק אותם כזה ק וברי' מכורה רבתי אמר שקו"ף בקמיהם
 זעירא וכל שקר וקוב עכ"ל : דגש דגושין . ע"פ בביאור המלות
 [מ"ש שם בשם מס"ה] וסיים שם והגני חוזר על הראשונות ואין לך

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **כא**

משל על השו"א שקראו דג"ש אחריהן עכ"ל מס"ה [ועיין צ"ה]
 חמרו במסורת כל לשון העלמה ובלשון רבים יאמרו דגשין דוק
 בדגוש ר"ל שו"א פשוט כמו ואם ותשכה צ"ה כב) דכוותי' הוא
 הקלם יעלימו [ויקרא ד'] וכל חרגום של כמוהו דהיינו דומה לו
 לשון חסיה דגו"ש דכוותיה . דמיין . כמוהו לא נהים
 כמו צלל

דכוותי' לא הויה זכך כמוהם יהיו
 עושיהם [תלים קל"ה] דכוותהו יהוה
 עובדיהו מס"ה . וגם הם אינו אלא
 לחוספות ביאור ברוב המקומות .
 אך בקלם המקומות הולכנו לו
 [שם] : דמיין . הוא מורגל צפי
 בעלי המסורה כחוצ על דברים
 דומים זה לזה רק קלם יש הבדל
 ביניהם

כנפיק אקסה [תלים כ"ז] אומר לך'
 דומיהן חוץ מן ו' רפויין
 ר"ל בחטף פתח או סגול ר"ל חטף
 סגול כמו ו' בחטף לעמו [יואל ד']
 צורי אקסה צו [תלים י"ח]
 וכן חמרו מעשר ג' דגושין
 [ר"ל בשוא פשוט] כמו מעשר
 הארץ [ויקרא כ"ו] וכל שאר רפויין
 ר"ל בחטף פתח כמו שנת המעשר
 [דברים כ"ו] דוק ותמלא

עוד עכ"ל מס"ה דף כ"ה בקיבור נמרץ . ועיין באות
 ד"ש גד"ה רשין מ"ש שם : דכוותי' . כמו שנמסר במס"ק ובמס"ג
 [בראשית ג' פסוק י"א ופסוק ע"ו] למלת צויתיד צ' מלאים בחורה [ר"ל
 מלינו צ' זימני בחורה מלת לוייתיד מלא יו"ד אחת בגי' ויו"ד חקר התי"ו
 בענין הזה ושארה חסדים יו"ד שניה ומלאים יו"ד אחת הוי"ו] וכל
 צוואים וכתובים דכוותי' [שזה למלת לוייתיד ה"ל] חסר יו"ד בחתאה
 ודומיהן רבות במסורת וברבוי יאמרו דכוותהו : דמיין . עיין בצילוח
 המלות : כמו שנמסר [בראשית ל"ח פסוק כ"ז] במס"ק במלת תאומים
 ד' זוגין דמיין חד חסר וחד מלא אל"ף (א) תופס [בראשית כ"ה
 כ"ד] חסר דין . [בראשית ל"ח] מלא . (ב) . ופסוק [בראשית מ"ו
 י"ג] חסר חצירו ופואה [ד"ה א' ז' א'] מלא . (ג) . ותורני . [שמואל
 א' כ"ב מ"ס] חסר ותאורני [תלים י"ח מ"ס] מלא : (ד) . להשוח
 [מלכים ב' י"ט כ"ה] חסר . חצירו להשוח [ישעיה ל"ז כ"ו] מלא [ע"כ
 כמו במ"ח] ועיין לקמן אות זיין במלת זוגין וכמו בספר [שמות ו'
 פסוק י"ח] במלת וחברון נמסר במס"ק חד מן ה' פסוקים דמיין
 כשמהתהו ומתחלפין באותיהו . וכתב המס"ה וצ"ח טסחאות מוסיפין
 עם זוגין דמיין כגון ה' זוגין דמיין צ' מנהוין נסיבין ויו"ו כגון
 קדמאה [בראשית פ' ויגש] וישכר וזבון . ותנינא [פ' שמות] ישכר
 זבון

כיכסה [עיין ביאור הענין] : דלוג זכולן [מלת יששבר בלא וי"ן] וכו'
ביאורו ידוע אבל בעלי המסורת וסיים שם בד) הכלל כי לא כתבו
כמו במלה זו בשני ענינים 'א' דמיין רק על זוגין ועל פסוקים
אם נשמטה מלה אחת אשר היא ואין דמיין אלא לתוספות ביאור כי

רגילה להיות תמיד
בענין כזה לוי
נקרא בפיהם דלוג
או קפילה דהיינו
חסרון מלה כמו
שנמסר במס"ג [שמות ל"ג] ריש סימן
וידבר " אל משה יו"ד בג) דלוג
לאמר דהיינו בעשרה מקומות
חסר מלת לאמר בדבור ד' אל
משה הב' וכו' ע' בב"ס : אות
ה"א . האי . הוא כנוי ארמית
על
שם המ"ח פי' לפי סדר האלפ"א

הוא בלתי נשלם דהיינו שהסרים
בה אותיות או מעורבב בקדימה
ואיחוב וכדר בלתי נכון כמו
שנמסר במס"ק [בראשית ב' פסוק
י"ד] במלת חדקל ואחד חדקל
וכא מן ת"כ מן חד חד
חד פתח וחד קמץ דלוג [פי'
שם המ"ח פי' לפי סדר האלפ"א

בית"א מלינו מלה אחת ב' פעמים ולא יותר וראשיהון אל"ף כמו
אם [מלבים א' ב"א ב"ז] : חבירו א"ש [תויב כ"ג יא] וכן ברות ב"ק
וכו' ומלת חדקל גמי מהני זוגין : הוא הכא בראשית שם חדקל
בפתח קמץ [היינו סגול] חבירו [דג"ל יו"ד ד'] חדקל גדליית
בקמ"ץ וזה שאמרו במס"ק שם דלוג פירושו שנמלא : ח"כ בלתי שלם
דהיינו לא כל האותיות : ח"כ שהאחת בקמץ והשני בפת"ח [ור"ל שבח"כ
שחשב חסרים בה אותיות והוא בלתי נשלם] והח"כ הזה מן זוגין אלו
נמנו במסורה רבתי ערך אות פ"א וכן גמלא ח"כ דילוג מן ג' ג'
[כ"ל מן ג' מלות] ששתי מלות מהן פאל"ף או בב"ת וכו' והחת מהן
בו"ו כמו אראה אראה לא וכדוק במסורה סופית תמלא
הרבה כמותו ע"כ במ"ח אות דל"ת : אות ה"א . האי . עיין
בב"ס

שולי היריעה

(בג) וכבר הגיה התיקון טופרים של"ל ע' דלוג לאמר וכן הוא במס"ג
פ' מסעי ע"ש . וכלהו באורייתא :

בד) כד"ס וסיים שם המס"ס זכר כך וכך פסוקים דמיין כגון ב' פסוקים
דמיין שכל סופי חיבתהון מבי"ם עזיס מאתים וגו' ומנחתם ונסכיבם
וכו' דיוס זי"ן דסוכות ואין דמיין אלא לתוספות ביאור כי יספיק
זולתו והכלל כי לא כתבו דמיין רק על זוגין ועל פסוקים עכ"ל .

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **כב**

בב"ה ונמלא פעמים הרבה במסורה על דבר שהוא ביחוד כמו זה או כמו בהאי ספרה או מהאי גיסא זאת בלשון עברית : הלין פירוש ודומיקן רבים : הברע . נמלא אלה ונמלא במסורת כמו הלין במס"ג [דברים ל"א פ' ט"ז] במלת זוגין הלין חסרין : הלילא . ביחורו וקם ה' פסוקים חלה או שבה שאין להם הברע . הלין . הלילא . והוא בנוי לספר הכרע או מהאי הפוך : חללים שכולו גיסא או מהאי אות וא"ו מזמורים של שבת גיסא ע"ש ועיין וכלול : הפוך . במ"ה [דברים שס] רמזו בו לטעם

שביאר המסורה הכ"ל : הלילא . מהפך : אות וא"ו . ודאי . ודאין . ביחורו חלה או שבה והוא כטוי פשוטו של מלה זו ידוע שהוא לספר חללים כמו [שמואל ב' כ"ב] ההפך של ספק היינו לחמרי חיכשי במלת אפפוני נמסר וחזירו אין ודאי שאין בו ספק ובעלי דהלילא והוא בחלים [סימני"ח פסוק ה'] : הפוך . רמז בו לטעם מהפך כמו שנמסר במס"ג פ' תזריע [פסוק ל"ב] למלת והנה לא פשה וז"ל אין דאית והנה פשה והנה לא פשה . והנה במלך [ר"ל כל מקום דכתיב בענין והנה פשה או והנה לא פשה . אזי מלת והנה במלך פ' בטעם מפסיק כאשר נקרא בפי המדקדקים כמו הכא פ' תזריע שם מלת והנה בפשטה והנה שאח והנה אין והנה מראהו משרת הפוך [פ' מלת והנה בטעם משרת מהפך] . ועיין לקמן אות מ"ס מ"ח שס : אות וא"ו . ודאי . ודאין . כתב המס"ה במחמר תשיעי [ד' כ"ט] וז"ל ופירוש ודאין הכה ידוע כי ודאי הוא ההפך מן הספק ובלשון אשכנז [גוויש] ובמסורת שמשו [ר"ל במלת ודאי שזכר] בב' מקומות לבד . האחד על שם הקדוש של חרות הנכתב אל"ף דלי"ת נמסר קל"ד ודאין או ודאין זה לפי ששם של הוי"ו שהוא שם של ד' אותיות . והוא אינו נקרא ככתבו כי אין לבטא אותו בפסח אך קוראין אותו כטוי אדני . וכך קבלנו קריאתו ממש רבינו ע"ה לכן הוא [ר"ל שם הוי"ו] שזכר . נקוד . בנקודת אדני יהיה . ואינה קריאתה . הודאית חבל אדני נקרא ככתבו ונקודתו הודאית לפיכך קראו לו שם ודאי

המדקדקים כמו הכא פ' תזריע שם מלת והנה בפשטה והנה שאח והנה אין והנה מראהו משרת הפוך [פ' מלת והנה בטעם משרת מהפך] . ועיין לקמן אות מ"ס מ"ח שס : אות וא"ו . ודאי . ודאין . כתב המס"ה במחמר תשיעי [ד' כ"ט] וז"ל ופירוש ודאין הכה ידוע כי ודאי הוא ההפך מן הספק ובלשון אשכנז [גוויש] ובמסורת שמשו [ר"ל במלת ודאי שזכר] בב' מקומות לבד . האחד על שם הקדוש של חרות הנכתב אל"ף דלי"ת נמסר קל"ד ודאין או ודאין זה לפי ששם של הוי"ו שהוא שם של ד' אותיות . והוא אינו נקרא ככתבו כי אין לבטא אותו בפסח אך קוראין אותו כטוי אדני . וכך קבלנו קריאתו ממש רבינו ע"ה לכן הוא [ר"ל שם הוי"ו] שזכר . נקוד . בנקודת אדני יהיה . ואינה קריאתה . הודאית חבל אדני נקרא ככתבו ונקודתו הודאית לפיכך קראו לו שם ודאי

ביאור המלות : מבוא המסורת פרק ב' ביאור הענין

וְיָאֵי וּבִלְשׁוֹן הַצִּיּוֹן וְדַלְיָן וְכֹס : קל"ד סה) כגל תג"ך [עיון כס"ה]
והמקום השני אשר שמשו במלת ודליון הוא על מלת סגכחות
כס"ה בסוף התיבה לכינוי טכח הזכר וכן כ"ה במספר כמו וְאַבְרָהָם
[בראשית ד'] ללוח על ידך [שמות י"ג] וכו' כי כל שאר

כינוי הטכח כתובין
וכו' ע"ש עכ"ל מ"ח וידבר : ככ"ף פשוטה קמולה
אותו ועיון כב"ס : כמו ידך וְגַלְיָה
וידבר . הוא כינוי לספר במדבר הפילו הה"א מפני

רבוין לפיכך חינו ודליון כי תוכל
לחיות בשוא במבואר כינויי הפעלים בו) והשמות חבל חלו הכ"ה
הס' כה"א ודליון ואין לעשות בהן [עיון בשולי היריעה] : וידבר . כמו
שנמסר במס"ק [ויקרא י"ח פסוק ב] במלת דבר ח"ל לית בטעם פשטא
בספרא וכל וידבר דקוטי' בת"א דלילת בשני גרשיים [מס"ק הלז
יתבאר עפ"י מס"ק [ויקרא ד' פסוק ב'] וח"ל דבר בל סיפרא ריש פסוק
דבר בשני גרשיין] ופירש שם הת"ח כל היבא דכתיבא דבר אל בני ישראל
לחמה או ואמרת קחשיב לחפוקי דבר אל חסין ומכך דבר אל בני ישראל
יולאים ד' . מן הקלל שהם בטעם תביר כאשר מטיים במס"ג [ויקרא

שולי היריעה

וסיים שם ואמרו כל אדני יהוה דבוותהון פי' [מלינו קל"ד
זימני שם אדני בתג"ך] זלח : אותן שסמוך אליהם שם של ד'
אותיות הנקוד בנקודת אלאים כגון אדני יהוה מה חתן לי . כה אמר
מאחיים : עשרים ושנים [ר"ל בכל
תג"ך] סימן להם רב"ב אלהים ע"כ וד"ל :

בר) עראה שר"ל . בספרו [בתאמר העשירי ד' כ"ה] כד"ה וכו"ף ח"ל
והכ"ף הבאה בסוף התיבה בנקודת הוא הכ"ף הקמולה לכינוי יחיד
המלאה בפעלים ובשמות ובמלות כמו הגי ספרך ודרביתך ותתקך
זכשמות שורה וחפירה ועקרה ואקרה קמולה ויש שנכתבו כה"א בסוף
התיבה ויש שכתבו כה"א בסוף המלה ותמיד ממסר עליהן מלא
ה"א וכן במאות ה"א מילין יחידיון ג"ל שאין להם דומה דכתיבין
כה"א בסוף התיבה ט"ו כמו ואברכבה לפני ד' . ללוח על
ידכה . ובבה ובצמך . הגלגת עמכה וכו' וקראו לכן ודליון או
וְיָאֵי ומלחים שם גהס זוג כמו בְּאֶהָרָו יְקָהָג' וכו' וסיים שם
וסלל התיבה והכ"ף הקמולה : בסוף התיבה הן
על הרוב חסרין ה"א לכן נימנן המלאין ה"א והט"ן הקמולה בסוף
התיבה הה"א על הרוב כתיבה לכן נימנן החסרים עכ"ל שם :

ביאור הענין מבוא המסורה פרק ד' ביאור המלות כג

ז' כ"ג] בר מן אחד בפשטא וסימן שמתחיל במלת וידבר ומלא דבר דכמעשה חרץ מלרים [י"ח כמה פעמים במסורת : זוגין . ז'] הנ"ל וכל ספרא וידבר . [פי' חרגום של למד הוא זוגא דהיינו ספר במדבר] דכוותי' ריש פסוק שני דברים [טיין זב"ה] ובעלי דבר בפשטא בר המסורה לא השו מן אחד בשני אות י"ז שיקראו דווקא גרשין וסימן דבר זוגין . זוטא . זעיר . זעירא . מספר שנים זוג לילת [במדבר חללף חף לנפרדים ט"ו ל"ח] עכ"ל והאי כללה לאו שילמדו יחד ויש לבן יחוס מה דווקא חפ"י שנאמר בו חזן כי שכן שוין בו [בו] : זוטא . פי' דבר דפסח שני נמי ריש פסוק מלה זו ידועה ובעלי מסורת קראו הוא [במדבר ט' י'] והוא בטעם אלפ"א בית"א מאותיות קטנות חביר , מ"ח בקילור : זוגין . עיין זב"ה . כמו במסורה סופית

בהתחלה ד' זוגין מן ב' ב' חד מפיק ח' וחד לא מפיק חל"ף כמו תומים תאומים פוח פואה וכמו שנמסר במס"ק [בראשית ל"ח פסוק כ"ז] והעתקתי המס"ק לעיני ברות דל"ח במלת דמיין ע"ש ובמס"ק [בראשית י"ז פסוק כ"ד] למלת בהמלו ב' זוגין . קדמאה לא נסיב את חנין נסיב את . ופי' שם המ"ח הכא נאמר בהמלו בשר . חבירו בפסוק שלאחריו [בראשית שס] נאמר בהמלו את בשר וכו' וחסיב שם בג' זוגין ע"ש ומגוייס במס"ג פרשה חיי שרה [בראשית ד' ד"ג ג'] זוטא . ובמס"ק ריש פ' פנחס במלת שלום נמסר וי"ז זוטא . זעיר זעירא . במלה זו כווננו לב' דברים א' לאותיות קטנות

שולי היריעה

בז' וז"ל מס"ה : בלותות שניות מאמר החמישי] ועתה אנאמר מה ענין זוג וזוגים . דע כי סתם זוג הוא שנים וכן חרגום של זוגין פ"דים . [מלכים ב' ה'] זוג כודמיון והוא נקוד [ה"ל מלת זוג . שזכר] בחולם אבל זוג הנקוד בשורק [ר"ל : מלאפוס] הוא הפעמון ודדברי רז"ל זוג תפילין וכן לכל נחתה זוג ולי לא נחתה ואמרנו על הרבוי אפילו על זכרים . זוגות כמו שאמרנו שקבל מן הזוגות פי' מן שני תלמידי חכמים שאחד היה נשיא והשני אב"ד כפי' כה"ב ע"ש . וידוע כי המספר נחלק לב' חלקים זוג ונפרד הנפרד אנהגש והזוג בדוחי ורבותיו ז"ל קראו לכל מספר שאינו נפרד זוגות . נאמרם ג"כ יאכל זוגות ולא ישתה זוגות . טיין בלשון רבות

ביאור השלח מבוא המסורה פרק ד ביאור הענין

במלה זו כווננו לב' דברים [עיין כמו] בראשית ב' פסוק ד' [בהבראם
 ב'ה'] : וריו . הוא המהיר במלאכתו נמסר ה' זעירא . ב' . קורין
 הפך העלל [ועיין מה שנכתוב לקמן לאות יו"ד זעיר מפני היותה
 במל"ז מחון ובמלת עלל] : . חברו . הקטנה שבאותיות זריו . הוא המהיר

הוא מלה עברית זריו . זריוזים : במלאכתו הפך
 ידועה : חמף . היא העלל . ובעלי
 מלה : דקדוקיות אות ח"ת המסורה השתמשו
 ידועה : מיוחסת חברו . חמף . חד . במלה זו על הרוב
 לשלש להורות על המק"ף

[והמק"ף הוא הקו המהצר שתי מלות] לפי שהוא ממשיך שתי מלות כחדא
 בקריאה כמו שנמסר במס"ג פרשה חיי שרה גם זריו אל גם
 וביאור הענין הוא שבכל מקום שנמלא בענין אליעזר גם גמליך אז
 מלה גם בענינת טעם ולא במק"ף . וכל היכא דכתיב גם גמליך בלא
 למ"ד השימוש אזי מלה גם במק"ף והסימן ע"ו הוא [גם זריו] לומר כל
 מלה גם הנמשך ונמסר בקריאתו אל מלה אשר התחלתי [גם] ר"ל
 גמליך [בלא למ"ד השימוש] נקרא זריו . מ"ח אות זי"ן : זריוזים במס"ק פ'
 מקן למלה בני איש א' נחמו נמסר קדמא ר"ל בפסוק הראשון כתיב בני איש
 אחד נחמו חניינא בפסוק השני שם כתוב בני איש אחד בחרץ כנען סימן
 בניס זריוזים בני . כנען עללים ופי' המ"ח וז"ל אבל יתכן יותר שיורה
 [ר"ל הסימן שנחתו בניס זריוזים וכו' יורה] על טעם התחלתו שהוא
 בראשון . בלתי משרת מונח לקך כינו אותו בחומר זריו אבל בשני בא
 משרת מונח לפני האתנהתא לכן תארו אותו בחומר עלל מ"ח
 בלתי עי"ן . ועיין מה שנכתוב בעה"י במלת מחון ובמלת עלל כי
 שם העתקתי באורך לשון המ"ח : חברו . ובמסורה בלתי בהרבה
 מקומות אם פסוק אחד או מלה אחת נמלא שוב לו או לה במקום
 אחר ואם הם בלתי סימן אז כתיב וחזרו בענין ואם הם בספר
 אחד מוסרים וחזרו לספרא [ר"ל בספר הזה שהוא עומד בן] ואם
 בספר אחר מזכירים שמו של אותו הספר כמו [בראשית א' פסוק י"ח]
 במלת למינו נמסר חברו במשנה תורה : חמף . עיין בב"ה .

חול

שולי היריעה

רבות , אבל בעלי המסורת זכרו תמיד הרבוי בלשון זכרים [ר"ל
 זוגין] ולא לבד דברים של שנים שנים קראו זוג כי אפילו דברים
 של ג' . ג' . או ד' . ד' . או ה' . ה' . וכו' עד עשרה קראו זוגין ובאלה
 רבות במס"ג וכו' . וביש טוסחאות מוסיפין עם זוגין דמיון וכו' עד
 כי לא יתכן דמיון רק על זוגן ועל פסוקים כמו שהעתקתי בלתי
 דל"ת במלת דמיון ע"ש . עכ"ל מס"ה שם :

ביאור הענין מביא המסורה פרק ד ביאור המלות בד

חול. בה במסורה להבדיל בין הקודש לשלש חנועות קטנות עם הש"א
 ובין החול דהיינו במלה שלפעמים נע הבאה תחת אחת מאותיות
 היא קודש ולפעמים חול כמו במס"ק הגרון ונקראים חט"ף פת"ח חט"ף
 [בראשית י"ט פסוק כ"ה] למלת סנו"ל חט"ף קמ"ץ ובעלי המסורה
 האל נמסר ח' מיחסים נמי מלת
 בלישן חול חלוף. מתחלפין. חלק חט"ף לש"א

פירושה כאלו כתיב האלה ונמו עלמה: חד. ביאורו אחד כוונתם
 במס"ג [בראשית י"ז ד'] להבדילו באותה מלה לשון יחיד הד פת"ח
 משם קודש: חלוף מתחלפין. וחד קמ"ץ ודומיהם: חול. הוא
 אמרו זה במסורה אם מלות הו דבר שאינו קודש: חלק. נביא
 פסוקים משונים זו מזו אם בתנועה ש"ש

בטעם הו באות ואם בגזרה הו בתיבה אחת כמו במסורה סופית
 בריש מערכת אות האל"ף נמסר י"ז מילין דמפקין ח' וכל חד וחד
 ליה דכוותי' כמו שאלתך ותלופיהן י"ז מילין דלא מפקין אל"ף וכל
 חד וכו' כמו שלתך [שמואל א' י"ז] [ופירושו מפקין מוליחין תרגום
 של (ומוליח דבה) דמפיק טובא מס"ה ועיין באות מ"ס כי שם
 העתקתי לשונו באורך] ובמס"ק [שמות ה' פ' י"ז] במלת נזבחה
 לד' נמסר חד מן ה' זוגין מתחלפין קדמאה חלקים תנינא :: [ופי'
 המ"ח שמות ה' פ' ח'] וז"ל כוונתם חמשה זוגין הם והראשון מאותו
 זוג הוא בשם חלקים והשני הוא בשם :: ושניהם בעינין אחד כמו
 ויאמר חלקים לנח [בראשית ו' י"ג] חברו שם ז' ח'. ויאמר
 ה' לנח ב'. כך [דפסוק ח' שמות ה' הכ"ל] נזבחה לחלקינו.
 חברו נזבחה לד' [שמות ה' פסוק יז הכ"ל שלשה חבריהם עיין
 במס"ג עכ"ד] ומשונים בטעם נמסר [ויקרא י"ג פ' י"ג במס"ק
 ובמס"ג] במלת ועשיתם ב' בעינין ומתחלפין בטעמא חד זקף וחד
 תביר עיין בשולי היריעה (ח): חלק. נביא שיש בו שני ספרים
 קראו

שולי היריעה

(ח) וסימן ע"ז עומרא סליק לפריה נחית כך הוא הסימן במסורה
 [ויקרא י"ג פסוק י"ב] בד"ה ועשיתם ופי' המ"ח דין דהבא [ויקרא
 שם] דקאי מלת ועשיתם על מלת עומרא סליק בטעם הוא זקף
 גדול העולה למעלה [אם בפסוק י"ט] כתיב ועשיתם שער עזים
 מלת ועשיתם בטעם תביר דסמיך למלת עזים ונתנו סימן לפריה
 נחית לומר כך דסמיך [ר"ל מלת ועשיתם שזכר] לשער עזים
 טעמו בתביר שהוא למטה עכ"ד המ"ח [ויקרא י"ג פסוק י"ב]:

שם צו שני כפרים קראו לראשון קראו לראשון חלק ח' ולשני חלק חלק ח' ולשני חלק ב' . [עיין ב' כמו מלכים ח' מלכים ב' .
 זכ"ה] ; חמין . הוא בינוני ארמית וכה"ג לספר ד"ה וקראו לספר משורש חמא שביאורו מזה ראה נחמי' חלק ב' דעזרא . חמין . עיין ואל"כ שם זה הוא בביאור המלות.
 כמו ינראין : חמין . חסר , חסר דחסר ; כגון במס"ק ובמס"ג חסר . חסר דחסר . חס חות או במלך ש"ך [הושע ב' פסוק ו']
 גאותיות חסרים במקום שראויים נמסר חד מן מלין חמין ש"ן לקיות אז נמסרו במסורת כדי וקורין סמ"ך : חסר . חסר דחסר .
 שלא יגע בהן יד מגיה לתקן כתב המ"ח והחסרון הזה נמלא ובעלי המסורת השגיתו ע"ז מאד באותיות אהוי' הנחות . מאות'ח' ר"ל ורמזו שהכל הוא בכוננת נותן מהאות חל"ף נמסר
 החורה במס"ג [ירמיה ל"ט פסוק י"ז] במלת מביא ע' חסרין אל"ף בלישנא . מאות ה"ח כמו במס"ג [רות ח' פ' ט']
 נמסר במלת ופצאן . לית חסר וכן שם במלת לקן . [ובמלכים ח' ז' פ' ד']
 במלת שפדף נמסר י"ג חסר ה"ח בריש חיבותא וקריין . מאות ו' ר"ל מהאות וי"ו החסרה בשורד"ק או בחולם כמו
 במס"ק ובמס"ג [בראשית ב' פ' ג'] במלת וישבת נמסר ב' חסרים וכן [שמות כ"ה פסוק ט"ו] במלת ישרי נמסר . לית חסר . מאות
 יו"ד . החסרה בחיריק גדול כגון . במס"ק [בראשית ב' פ' כ"ב] במלת ויבא נמסר ב' חסר יו"ד [בין ב' לחל"ף] ואם נמלאים ב'
 חסרים במלה אחת נמסר חסר דחסר כמו [בראשית ח' פ' י"ד] במלת פארת ב' חסר דחסר ר"ל בלישנא פארת . ושם פסוק ע"ז
 הקארת . ודומיהן רבים עכ"ל באות חו"ת . עיין בש"ס . (בט) : . עטס .

שולי היריעה

(בט) אמר המלקט להבין על נכון ענין מלאים או חסרים הנמלאים במסורה לעתיק דברי הבעל . מסורת המסורת וז"ל ר' חלוי הלוי [בדיבור ראשון מהלכות הראשונות דף י"ד] כבר בארתי בפרק שירה דין אותיות יסו"א שהם אותיות המשך והטות . כי כן דרכם לנוח באמלע המלה ובקופה . וכן מורות על חמש התנועות הגדולות אשר נחתו סימנם אצדדי סובב [ור"ל כי חמש תנועות גדולות הם קמ"ץ גדול חול"ם . ליר"י שור"ק סרו"ק ביר"ד וקרא חרו"ק . גדול וכו' הסימן נחתו במלות חל"ם ע"ב שזכר] . ויש תנועות קטנות . סן חולדות

שולי היריעה

כה

חולדות להתנועות הגדולות הנ"ל ואלו הן פתח. קמ"ז קטן. סגול
 קובו"ן הנקרא מלאופוס חרי"ק בלא יו"ד הנקרא חרי"ק קטן ע"כ
 מלאחי. בכללי הדקדוק של בעל מנחת כליל. והנה היה מן הראוי
 להיות אחר כל תנועה גדולה אחת מאותיות אהו"י דהיינו אחר
 הקמ"ז שבאמצע המלה היה ראוי אלף נחה ושבוך המלה אלף או
 הא נחה ואחר חרי"ק והליר"י יו"ד נחה ואחר החול"ם והשור"ק וי"ו
 נחה והנה על הרוז לא יבואו במכתב והם שקראו בעלי המסורת
 חסרים [וכמ"ש בשם המזין חדות ע"ש צביאור הענין] וכאשר יבואו
 במכתב קראו להן מלאים. ודע כי העיקר ורוז החסרים והמלאים
 שעליהם כתבו בעלי המסורת הם הוי"ו והיו"ד הנחים באמצע התיבה
 הוי"ו אחר החולם והשור"ק. והיו"ד אחר חרי"ק והליר"י ועל המעט
 כתבו מלא או חסר על האל"ף והה"א כאשר אבאר אח"כ [ר"ל
 בספרו מסורת המסורת ד' י"ע] ותמלא לשונו לקמן. ואתחיל בחסר
 הוי"ו עם החולם כי הם הרבים ואומר דע כי רוז החולמים פי'
 אותיות הנקודות בחול"ם שבמקרא חסר וי"ו ההמשך אך לא כל חול"ם
 שהוא בלי וי"ו כתבו חסר גם לא על כל חול"ם שהוא עם הוי"ו
 כתבו מלא רק המלות שדרכן לבוא בהן החול"ם על הרוז בלי וי"ו
 כשיבואו עם הוי"ו נמסר עליהן מלא. וכן המלות שדרכן לבוא בהן
 החול"ם עם הוי"ו על הרוז כאשר אבאר אח"כ כשיבואו בלי וי"ו או
 נמסר עליהן חסר. והכלל כל מלין שהמלאים מרובים על החסרים
 הם מונין את החסרים וכשהחסרים מרובין על המלאים הם מונין
 את המלאים וכו'. ויש לך לדעת שלא תשתנה נקודה מהנקודות
 בעבור חסר או מלא לעולם [וז"ל המפרש למס"ה שם. ר"ל המשל
 דור דורים שנותך צין שהוא מלא או חסר תשאר לעולם החולם
 וכן הדין ביו"ד אחר הליר"י ודו"ק עכ"ל] רק השור"ק עם
 הוי"ו ישתנה לקבון שפתיים [כאשר אבאר בדבור הרביעי ע"ש]
 ודע ג"כ שלא ישתנה הוראת המלה בעבור חסר או מלא לעולם
 לכן לא יבוא קרי וכתיב מעיני חסר או מלא לעולם. ויש לך
 לדעת שיש הפרש בין חסרם על מלה אחת חסר ובין אמרם וחסר
 עם וי"ו השימוש וכן בין מלא ובין ומלא וזה יתבאר לך בלוחות
 שניות במאמר ח' וגם יתבאר בו ענין מלא דמלא או חסר דחסר
 עכ"ל ומ"ש וגם יתבאר בו ענין מלא דמ"ל ר"ל בלוחות ראשונות מאמר
 ח' וט"ם יש שם שמ"ש בלוחות שניות ל"ל בלוחות ראשונות מאמר ח'
 כי שם תמלאנו אבל מ"ש שיש הפרש וכו' עד בלוחות שניות לא
 מלאים בספרו מס"ה שם לא בלוחות ראשונות ולא בשניות מספרו

ביאור המלות מבוא המסורה פרק ד ביאור הענין

התורה מ"ח אות ח"ת : אות מעם מעמא וכו' כמו [בראשית
 מ"ח . טובא . : היא מלה ידועה ה' פסוק ו'] במלות ויאמר
 מלשון הגמרא וביאורה הרבה אלקים נמסר ג' בטעם דהיינו ג'
 והשתמשו בה בעלי המסורת פעמים נמלאו מלות ויאמר אלקים
 במקומות טובא
 מ"ח שם : אות ט"ח
 מעם . מעמא . טובא . מעם . מעמא . ה' פסוק ו']
 מלה ידועה במלת ויחי ושת
 למדקדקים ונמלאות במסורת עם נמסר ה' בטעם . ואין כוונתם
 ב"ח דווקא

שולי היריעה

הכ"ל . אבל מלחמים בכללי המסורה לבעל מנחת כליל סוף ספר
 בראשית וזה חוכן דבריו כל היבא דקאמר המסורה לית חסר משמע
 אותה המלה אשר נמסרה עלי' חסרה אינה נמלאת עוד בתנ"ך אבל
 מליאה נמלאת ואם נמסר עם וי"ו השמוש לית וחסר משמע שהמלה
 הזאת אשר נמסרו עלי' אינה נמלאת עוד בתנ"ך [רק הכא שמקום
 שמסרו עלי'] והיא חסרה וי"ו וכן בענין מלאים כאשר כותבים
 לית מלא או לית ומלא ע"ש [והנני חוזר לדברי הבעל מס"ה שם]
 בלוחות ראשונות ד' י"ט וז"ל לא ביארתי עד הגה רק דין החסרין
 והמלאין של וי"ו או יו"ד ומעתה אבאר דין האל"ף והה"א . ודע כי
 האל"ף תנוח או תחסר לפעמים באמצע המלה או בכופה בקלת
 המלות מה שאין כן בשאר חברותיהן כגון את שְׁלֵחֶה [שמואל ה' י"ו]
 מְלוּ תוּקֶה הָמָם [יחזקאל כ"ח ע"ז] וְתוּרְגִי [ש"ב כ"ב מ']
 והם י"ו במספר ואינן רק בלביאים ובכתובים
 ועוד נמלאו ה' בתורה ואלו הן מחטוי לי [בראשית כ' פ'ו] וְנִשְׁמַתָּם בָּם
 [ויקרא יא] ואם לא מְצַתִּי חַן [דפ' בהעלותך] לְחַשֵּׁת
 [דשלת] מְרִשִׁית הַשָּׂנֵה [דפ' עקב] . ותמתי למה לא
 כללם עם ה"ז ויהי ד"ב דחסרי אל"ף בקרייא . וכן י"ו
 מלין בהיפך שחטוע בהן האל"ף שלא כדיון חברותיהן וקורין להן
 מפקין אל"ף כגון וגדרת לְצַנְאָבָם במדבר ל"ב בְּאֵוָה קדש תלי'ג כְּמוֹצֵאת
 שלום [שיר השירים ח'] וכן מ"ח מלין
 דכתיבין אל"ף באמצע התיבה ולא קריין כמו והאספסוף ויאכל מן
 הרוח וכו' והנה על כל אלה האלפ"י לא נמסר חסר אל"ף או מלא
 אל"ף או קרי אל"ף או לא קרי אל"ף רק מפקין אל"ף או לא מפקין אל"ף
 עכ"ל [ועיין באות מ"ס במלת מפקין ומשם תדרשנו לכאן] :

ביאור הענין מבוא המסורה פרק ד ביאור המלות בו

דווקא במלת ויחי שח' אלה הכי זי"ת משמשת כמו בטעמא ולפעמים פירושה ויחי דסמיך לשום בר מזכירין שם הטעם ולפעמים לא נש' שסימנס שילנ"ע [עיין פרק ג' ואז פירושו באותו טעם שבמלה אות ש"ן במלת שילנ"ע] וכן אשר המסורה קאי עליו והטעמים בראשית י"ז פסוק הכתובים הם זרים י"ז במלת הל'ן נמכר ז' אות י"ד פתחין בטעם [ופי' ישן. יושב. להגיה] שם המ"ח] כל מקום מלת ה'ן בסגול' [ר"ל כל עליו] וע'ב"ה]: ישן. הוא כינוי לטעם מקום שמלינו בן בסגול' הוא רביע במסורה פרשה לו: יושב. במקף ואם הוא ה'ן בליר"י הוא הוא כנוי לטעם אחתהא בנינת טעם וז' יולאים מן במסורה פרשה הג"ל ועיין בביאור הכלל שהם בסגול' ובנגינת הענין טעם מנויים במס"ג [בראשית למ"ד י"ט] עכ"ד. ומה שאמרו במסורה הג"ל ז' פתחין ר"ל פתח קטן והוא סגול'. ומלת הל'ן הג"ל הוא מהשבעה המנויים שם במס"ג וחשבו בעלי המסורת פן שום אדם יחשוב הסגול' [במלת הל'ן שזכר] לטעות ויגיה לפי סברתו ליר"י תחת הסגול' לכן מנאום במסורה ועשו בזה משמרת למשמרת מטעם הכמוס אללס [מ"ח אות טי"ח]: טרחא. נקראת כך במס"ק אותו הטעם אשר אחתו האשכנזים קוראי' אותו טפחא. ונמלא שם טרחא כמה וכמה פעמים במסורת [מ"ח שם]: ישן. וכו' במסורה פ' לו [ויקרא ח' פסוק ט"ו] במלת וישחט נמכר ג' קמלין בענין ומשתנין בטעמא. קדמא רביע תנין אחתהא תליתאה שלשלת וסימן ישן יושב עומד עכ"ד המסורה שם [ופי' שם המ"ח] בעלי המסורת נתנו סימן דרך הל'ה ח' [דין וישחט הג"ל] רביע סימן ישן כי טעם רביע הוא קול פשוט ואין תנועתו ניכרת כמו שהוא י"ן שאין תנועתו ניכרת אלא מעט תנין [בפרשה הג"ל פסוק י"ט] טעמו אחתהא שהוא לשון מטחה לזה נתנו סימן יושב כי היושב הוא נח ושקט. תליתאה [בפרשה הג"ל פסוק ד"ג]. טעמו שלשלת נתנו סימן [עומד] לומר שהוא עומד על המלה ועולה מעלה מעלה. כך שמעתי והבחר יבחר עכ"ל המ"ח שם. או יושב הוא כינוי לטעם רביע כמו [דברים י"א פסוק י"ז] וישן הוא כינוי לאחתהא שהוא לשון מטחה. וז"ל המסורה [דברים י"א י"ז] במלת בהרה סימן חלוף בטעם משה [ר"ל הוא דין שאמר משה

הענין : יחידאין מיחדין . אס משה רבינו ע"ה] ואבדתם מהרה
 מלה בזה לבדה בפסוק שרגילה מלת מהרה בטעם רביע. ואבדתם
 להיות סמוכה אל מלה אחרת מהרה [יהושע כ"ג ע"ז] בזק"ף
 נמסרת במסורה בכמה מקומות וסימן אדון יושב ומשרת עומד [ופי'
 ובאיזו מקום שם המ"ח פירוש
 נמלאת : יפה . יחידאין . מיחדין . יפה . משה שהוא אדון
 לפוטרה ידועה אבל
 ליהושע יושב היינו

בעלי המסורת כשמסכימין עם אחת טעם רביע שהוא לשון רביע שהוא
 מדעות חלוקין או במקום שיש לטעות לשון ישיבה ורביעה ומשרתו יהושע
 בקריאה או בכתיבה והם מסכימים עומד היינו טעם זק"ף עומד בזקיפה
 לאחת מהן כמו מלות חסרות כמנהג המשרת עכ"ל] : יחידאין
 בראשיהן וי"ו ולפי ענין הפסוק מיחדין . עיין בב"ה כמו
 ראוי מלת יחיה [בראשית י"ז פסוק

י"ח] נמסר חד מן י"ח יחידאין [ובנ"ח שם במסורה יחידים]
 ופי' שם המ"ח מנהג הפסוקים הוא כל מקום שנאמר יחיה או
 תחיה עם אות חית"ן קדים לי' למלת יחיה או למלת תחיה [שזכר]
 מלת חיה . אמנם י"ח בלישנא לא קדים להו מלת חיה לכך קוראים
 אותן יחידים . והמה מנויים במס"ר ערך אות חית"ן עכ"ל . וכן [בראשית
 י"ט פסוק ל"ז] במלת עד היום נמסר ט' מיחדין [ופי' מיחדין
 שהם יחידים דל"ה כתיב עד היום הזה כמנהג הפסוקים רק עד היום
 והמה מנויים במס"ג ד"ה ב' ד' כ"ו] מ"ח שם . וכונתם כי לא
 כמלאות ביחודו' וכנ"ל אלא חמיד סמיך להם מלת הזה בר מן ט'
 אליו וכן במלת ולמען [שמות ט' ע"ז] נמסר ט' יחידאין ופי' שם
 המ"ח וז"ל הנה אס נמלא בפסוק מלת ולמען זוי"ו החבור ולא קדים
 ליה מלת למען בלא וי"ו זה נקרא יחידאין הכא [שמות הכ"ל] מפני
 שמנהג הפסוקים הוא היבא דכתיב ולמען קדים ליה מלת למען
 שיהא נופל עליו ולמען עכ"ל שם . והגיה המ"ח שם את המסורה
 הכ"ל עפ"י ספר מס"ה ש"ל ולמען ו' יחידאין ומונה הזוי"ו שם
 בספרו ע"ש . ועיין בש"ה ל) : יפה . עיין בב"ה כגון [יואל ב' א']
 במלת לא נמסר במס"ק יפה אף לפי פשוט פירוש הענין שם היה
 ל"ז

שולי היריעה

ל) ולפעמים נמלא במס"ק ובנימין ט' יחידאין כמו [בראשית מ"ה
 פסוק י"ד] ובנימין ט' יחידאין כוונתם שמנהג הפסוקים דסמיכי
 יוסף ובנימין או יהודה ובנימין אבל ט' . ובנימין כתיבי ולא קדים
 להו

לבו לא יוסף ולא יהודה לכן קראו אותם בעלי המסורת יחידאין
 והמה מנויים במס"ג [שופטים ד' ל"ט] מ"ח שם . ולהרחיב הענין
 של יחידאין מיוחדין לעתיק דברי הבעל מס"ה במאמר הששי [ד'
 ד"ן] וז"ל ועתה אבאר ענין יחידאין או יחידין או מיוחדין כי הכל
 אחד הוא . ודע כי בכל מקום שנמלאים מלין סמוכין יחד מלפניהם
 או לאחריהם או באמצע חסר מלה או מלות שדרכן על הרוב
 להסמך שם כתבו עליהן [יחידאין] והמשל בחסרון מלה לפנייהם
 כגון אלקי ישראל [שמות כ"ד פסוק יו"ד] נמסר כ"ד יחידאין
 [ר"ל דלא כתיב ה' אלקי ישראל] כי כל ש"ר כתיבי ה' אלקי
 ישראל והחסרים באמצע כמו כה אמר ד' אלקי ישראל כי כל
 שאר ד' לבאות אלקי ישראל והחשרי' לאחריהם כמו יברכך ד'
 נמסר ד' יחידים כי כל שאר יברכך ד' אלקיך וכל תהלות דכוותי' .
 ופי' המ"ח המסורה הלז דלא כתיב יברכך ד' אלקיך להכי קרי
 לבו יחידאין וכל ספר תלים כתיב יברכך ד' כמו הכא [פ' נשא
 שם] ויש יחידים של מלה אחת כגון לְאֵהָל ה' יחידין וכל עדות ומועד
 דכוותי' פי' זולת לחלל העדות לחלל מועד שהם רבים [ועיין
 בספר מ"ח [שמות ק"ו פסוק ז'] שהגיה המסורה הזאת של"ל לחלל
 ד' וז"ל במס"ג מונה מלת לחלל ה' ומונה עמהם ויעש שלמה
 בעשות כי כל הפסוקים אשר ראשיהם ויעש שלמה לא נאמר מלת
 לחלל עכ"ל בקיבור] וכן יחיה י"ח יחידין וכל ח"ו יחיה דכוותי' [עיין
 בביאור הענין מ"ש בשם המ"ח] וכן יחיה ב'
 יחידאין וכל יחיה המלך דכוותיה וכן כשיש ב' מלות שדרכן לבוא
 בפסוק אחד הראשונה בלי וי"ו החזור והשנית עם וי"ו בכל
 מקום שנמלא אותה ששם הוי"ו ואין לפניו חזרתה בלי וי"ו כתבו
 על המלה הסיף כך וכן יחידאין כמו ולמען חספר [שמות ט'
 נמסר ולמען ו' יחידאין [וכמ"ש בב"ה בשם המ"ח] ע"ש . וכל למען
 ולמען דכוותי' פי' כל פסוק שנמלא בו למען ואח"כ ולמען דכוותי'
 כמו למען תירא את ד' אלקיך ולמען יאריכון ימיד [דברים ז'
 ודומיהן וכן ולפני ע"ו יחידין כמו ולפני אלעזר הכהן יעמוד [במדבר
 כ"ז] וכל לפני ולפני דכוותי' כמו ותעמודנה לפני משה ולפני
 אלעזר [שם] ויש מלים הנקראים מיוחדים מלד המלה הנסמכה
 אליה ואין דומה לה כמו אתה זה לית דכוותי' וכו' אתה תהיה
 לית דכוותי' ואתה תחזה לית דכוותי' וכן הרבה ממלות הדבק
 [ר"ל המקשרים המלות] כמו אֵל למ"ד יחידאין וְאֵל מ"ו יחידין וכן
 כֵּן וְכֵן אֵם וְאֵם אֵל וְאֵל ודומיהן רבים מאד עכ"ל שם :

ראוי להיות שם וי"ו ולטעם הגנוז ל"ל ולא עס וי"ו וכן [עמוס ה'
 וטמיר עממס חסרו כו"ו על זה פסוק ב'] במלת א"ן נמסר יפה וכן
 ודמיו כחצו יפה : יתיר . מורה [חצקוק ג' פ' ד'] במלת קרנים
 על יתרון אות במקום שאינו ראוי נמסר יפה וכן מלת א"ת שחסרה
 להיות : כתיב : דבר אחד והוא
 ביאורו ידוע . וכעלי : דבר אחד דומה
 המסורה יחסו : לו כמו [תליס פ"ו
 מלה זו למלה : כוותיה . כתיב . כן כתיב . י"ח] במנת ליראה
 שכחצת ש"ה : שמך נמסר יפה
 כקריאתה כמו במלת : כתיב . כן . כל לישנא : לפי שמנח ליראה
 אהלה (בראשית י"ב י"ח) נמסר ח"ת שמך . יתיר כמו וח"ו במלת
 ד' כתיבי כן לפי שראוי בטרדם [רות ג'] נמסר יתיר וח"ו
 להיות אהלו כו"ו וכן [תליס סימן וזמלת מראיך [שיר השירים ב']
 ד' פסוק ו'] במלת נמסר יתיר יו"ד [מ"ח אות יוד] :
 נמסר ב' חד כתיב נסה וחד כוותי' . כבר כחצו לעיל באות
 כתיב נשא כשי"ן ודומיהן רבים : דלי"ת מלת דכוותי' ע"ש : כתיב .
 אות בן כתיבי . כתיב . כן . כתב המסורת
 [דבור ח' ד' י"ט] וז"ל וכאשר יהיה במלה ג' נחיס בחמלע המלה
 קלתן מלאים קלתן חסרים כמו והיטבותי מראשותיכם [יחזקאל ל'
 ל"ו] שחסר יו"ד סימן ההפעיל אחר הכו"ת
 והראוי והיטיבותי והנה היה ראוי להיות נמסר עליו מלא יו"ד
 קדמאה וחסר יו"ד תנינא ומלא וי"ו ולקצר הלשון לא נמסר עליו רק
 לית וכן כתיבי חו וכתיב כן . ועל ארפא משיבותיכם [ירמיה ג' כ"ב]
 לא זכרו לא מלא ולא חסר אלא כן כתיב . וכן
 ושיבום במקום הזה [שמואל ח' י"ב ע'] נמסר עליו כן כתיב . ודע
 כשיהיה בתיבה ג' נחיס ושלשתן מלאים לא נמסר עליה מלא דמלא
 אלא כולו מלא כמו והשיבותיה דרך אשר באת [מלכים ב' י"ע פ'
 כ"ח] והפצותיהם [ירמיה ק"ו] והביאותיהם אל הר
 קדשי [ישעיה נ"ו] וכן כשיהי' שלשתן חסרים
 כמו וירדהו מעל המזבח [מלכים ח' ח'] עד אשר חס הבאגם
 [במדבר ל"ב י"ז] ודומיהן לא נמסר עליהן חסר
 דחסר אלא כולו חסר וביש נוסחאות כתיב עליהן כן כתיב עכ"ל .
 [ומ"ש הבאגם והביא אותה לשלשתן חסרים שזכר . אמנם בכל
 הספרים מלת הביאגם מלא יו"ד אחר האל"ף] : כל לישנא . עיין לקמן
 בשולי היריעה במלת לישנא מהו ענין כל לישנא הנמנח במסורת :
 לית

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **בח**

אות למ"ד . לית . וז"ל מס"ה [בשברי לוחות ד' ל"ח] והנה התחיל לבאר המלות לית כי שמשו זה בעלי המסורת יותר מכל המלות והיא מלה חרמית מורכבת מן לא ומן אית פי' לא יש ר"ל אותה מלה או אותו ענין שנמסר עליה לית לא יש אחרת כמוהו . וכן חרגוס של לא יש בינינו

מוכיח [איוז ט' ל"ג] לא אית בינינו מוכיח וכן רוב אין מחורגמין לית כמו אין לחס ואין מים [במדבר ק"ח] לית לחמא ולית מייא	אות למ"ד	אות למ"ד . לית .
	לגרמיי' הוא הטעם הנקרא לגרמיי' והוא כדמות פסיק ממש אבל תמיד אחריו רביע ועיין עוד ביאור המלה של לגרמיי' לעיל בפסק ג' באות למ"ד מש"ש בשם המ"ח :	היא מלה חרמית מורכבת מן לא אית והוא כמו לא יש או כמו אין ובעלי המסורת לא רשמו חלא למ"ד כזה

ומעטים מחורגמין לא כמו אין בית אשר אין שם מת [שמות י"ב] לית ביתא דלא הוה תמן² מיתא ובמסורה קטנה כתבו במקום לית למ"ד אחת בנקודה למעלה כזה ס' ולא נמלא אות במס"ק העומד יחידי שאינו מורה על מספר מה רק זאת לבדה וכו' עד כמו ויוסף למ"ד אל למ"ד יחידאין העתקתי לשונו בש"ה לעיל ע"ש : לשון . וכו' כתב המ"ה וז"ל מלות אלו נמלאים פעמים רבות במסורת וכוונתם בלבן מלות האלה לאותה המלה אשר נמסר עליה ועוד חברים למלה זו שהם מאותו שורש חעפ"י שאין דומות זו לזו באותיות המשמשים אותן כמו מלת ויגהו [בראשית ב' ע"ו] נמסר ז' חסר בלישנא . וכן [בראשית ל"ט י"ב] במלת בצגדו נמסר ב' צב' לישנא . א דין שם ותחפשהו בצגדו לשון מלבוש . ב בצגדו זה [שמות ק"ח ח'] לשון בגידה והיחול והוא דעת ר' אלעזר [קדושין י"ח ע"ב] חמנס לדעת רבי עקיבא [שם] האי דשמות נמי לשון מלבוש . [ועיין בשולי היריעה למטה ותבין] לא) כי שולי היריעה

לא) וז"ל ר"ה הלוי בספר מס"ה [במאמר יו"ד בלוחות שניות דף ל' ע"ב] וז"ל ועתה אבאר מילת לישנא דע כי שמשו זו [ר"ל הבעלי מסורה] צב' אופנים האחד באמרם בלישנא וכו' באמרם כל לישנא זה מילה אחת שיש לה דומות [ר"ל לאותה המילה אשר נמסר עליה יש לה דומות] באותו לשון בניקוד או ביתרון או בחסרון אות או בנין אחד לרפו את כל המלות הכן יחד חעפ"י שהן נבדלות בשאר האותיות והנקודות והמשל ויגהו [בראשית ב'] נמסר עליו לית

ביאור המלות **מבוא המסורה פירק ד** ביאור הענין

כזה ל' וכוונתם לית מלה זו עוד לשון המ"ח שהעתיקתי הוא לישנא
 הפעם . ועיין לעיל מ"ש שם : קטיעא וד"ל מ"ח צבראשית
 מאוחר וכו' . עיין בביאור הענין . שם : מאוחר ומוקדם . במס"ק
 מוקדם ומאוחר . אם אות מה תהלים סימן [קמ"ה ו'] במלת
 שראוי להיות וגדולתך נמכר
 מוקדם ובל אית מ"ם ס"ב מנין מוקדם
 באחרונה נקרא צפי מאוחר . ומוקדם . מוקדם . ומאוחר . כי הוי"ו
 בעלי המסורה במלת וגדולתך אם
 מאוחר וכן בהפוך מה שראוי היא מאוחרת בכתיבה מכל מקום
 להיות היא

שולי היריעה

וחסר ו' חסרים בלישנא ר"ל בעתיד הפעיל אחד מהן וינחהו בגן
 עדן ואחד ויגזים [יחושע ד' ח'] ואחד תנחמו וכו' לפי שכולן
 חסר יו"ד ההפעיל כללו אותן בלישנא אחד וכסיהיו ב'
 מלות שוות במכתב ובמבטא ושונים בפחרון [ר"ל שגולה אחת פעם
 יתבאר כך ופעם יתבאר כך] נמסר עליהן ב' מב' לישנא [כמו מלת
 צבגדו (בראשית ל"ט ט') נמסר שם ב' צב' לישנא וכמ"ש בביאור
 הענין בשם המ"ח ע"ש] ודומיהן רבות במסורת . גם יש בלישנא
 שכולל כל מלות השורש ההוא כגון בשורש רהב י"ב בלישנא ויש
 בלישנא שכולל בשורש אחד רק ענין אחד שבאותו השורש כמו בשורש
 עיר כתבו על יידי עריק [שמאל ח' כ"ה] ז' בלישנא דבבא כי כל שאר
 לשונות שבשורש זה יש להן הוראות אחרות עיין בשורש
 וכן בשורש שעיר נמכר על מלה שערים [בראשית כו] לית בלישנא
 [ופי' המ"ח המסורה הזאת שיעור ואומד כפירש"י לית חבל שערים
 לשון שער ופתח חית] כי כל שאר לבן שער יש להן הוראות אחרות .
 אמנם כל לישנא לא כתבו חלוא על מלה שמצטרפת עליה מלה אחת
 שלא כדרכה כגון כל לשון שמייעה משמש אל בר מן י"ב משמש על וכן
 כל לישנא שחייבה משמש את בר מן ד' חסרים את וכן כל
 לישנא קדים חב לאם בר מן ד' וכן כל לישנא קדים חוקים למשפטים
 בר מן ה' וכאלה רבות עכ"ל שם [ועיין מ"ש באות מ"ס במלת
 משמשין] כתב האור חורה (פ' במדבר) וז"ל והכי אורחא דמכורה כל
 היבא דלא אמרה בלישנא [ר"ל כשהמסורה מוכרת כמה מלין קך וכן
 חסרין או מלאין ולה אמרה בלישנא] מלין דדמיין אהדדי בלחוד קחשיב
 וסיבא דאמרה קך וכן מלאין או חסרין בלישנא דדין [ר"ל חזין]
 דדמיין ודלא דמיין קחשיב עכ"ל שם בקיטור לעניננו . כאן וקארנו לשון
 המצטרף אל כוונתנו ודלגנו הבלתי מוכרח :

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **כח**

היא מוקדמת בקריאה [מ"ח אות
 מ"ס] וז"ל מס"ה בלוחות שניות
 במחבר הראשון [ד' כ"ג] וז"ל
 המין השלישי במוקדמין ומאוחרין
 פירוש מלות שכתוב

בהן אות אחת ומאוחר. מתקלא. מאיילא
 דכתיבין מוקדס ומאוחר ועיין

מאוחר שלא כדין ובקרי האות הכוא
 מוקדס כדינו והן ס"ב במספר
 זחין גם אחד מהן בתורה ונתתי
 בהן סימן חין מוקדס ומאוחר

בתורה ב"א מהן מאותיות יהוא
 כגון הו"ה ותקוע [יהושע ו'] הלך
 קרי יהושע את העמודים
 [שופטים ט"ז] והמישני קרי
 כל הכלים האלה [מלכים א' ז']

האלה קרי וי"א מהן משאר
 אותיות ונתראתנה עיניו [שמואל א' י"ד]
 ב"ג] תצדקה קרי אשר יבחר
 ע' ד' יחבר קרי וכן
 ב' [שלישי קרי ששרי הצדוני ד"ה א' כ"ז] שרשי קרי

והטעם שיהיה לכל אחד שני שמות עכ"ל
 שם : מתקלא . כמו שנמסר במס"ק [בראשית מ"ו כ"ח] במלת
 גרא דגברי כתיב אל"ף דבעירא ומתקלא כתיב ה"א עכ"ל המס"ק .
 ופי' שם המ"ח הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב
 בחל"ף דבעירא הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 ומתקלא הוא בעשירי גרה השקל [שמות למ"ד י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 עכ"ל : מאיילא . עיין בבה"מ . וז"ל המס"ק [בראשית ח' פסוק י"ח] וילא
 כ"ה י"א בטעם ע"כ ופי' שם המ"ח המסורה הזאת וז"ל בדקתי חומשים
 מדפוסים הרבה ובכולהון נדפס כן והנה כונת מספר כ"ח בלתי אפשר
 ליישב הכא המרתי חין זה כ"ח טעות נפל בדפוס ואפשר לומר כי
 כן ל"ל כ"ח ר"פ י"א בטעם . ופירושו כ"ח ריש פסוק [ר"ל ר"פ מלת
 וילא שזכר מליחורו כ"ח זימנין עונדתי על מנין מלות וילא הבאים
 ריש פסוק בכל ספרי תנ"ך ומלחתי כ"ח כי טעות כמוהו יפול בדפוס
 ח' במקום ח' באותיות קטנות הנהוגות בהדפסת המסורה קל מאד
 מאד . ומה שכתב עוד י"א בטעם פי' י"א

שמות בני חדם בני ששלי [עזרא
 ב' [שלישי קרי ששרי הצדוני ד"ה א' כ"ז] שרשי קרי
 והטעם שיהיה לכל אחד שני שמות עכ"ל

שם : מתקלא . כמו שנמסר במס"ק [בראשית מ"ו כ"ח] במלת
 גרא דגברי כתיב אל"ף דבעירא ומתקלא כתיב ה"א עכ"ל המס"ק .
 ופי' שם המ"ח הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב
 בחל"ף דבעירא הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 ומתקלא הוא בעשירי גרה השקל [שמות למ"ד י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 עכ"ל : מאיילא . עיין בבה"מ . וז"ל המס"ק [בראשית ח' פסוק י"ח] וילא
 כ"ה י"א בטעם ע"כ ופי' שם המ"ח המסורה הזאת וז"ל בדקתי חומשים
 מדפוסים הרבה ובכולהון נדפס כן והנה כונת מספר כ"ח בלתי אפשר
 ליישב הכא המרתי חין זה כ"ח טעות נפל בדפוס ואפשר לומר כי
 כן ל"ל כ"ח ר"פ י"א בטעם . ופירושו כ"ח ריש פסוק [ר"ל ר"פ מלת
 וילא שזכר מליחורו כ"ח זימנין עונדתי על מנין מלות וילא הבאים
 ריש פסוק בכל ספרי תנ"ך ומלחתי כ"ח כי טעות כמוהו יפול בדפוס
 ח' במקום ח' באותיות קטנות הנהוגות בהדפסת המסורה קל מאד
 מאד . ומה שכתב עוד י"א בטעם פי' י"א

שמות בני חדם בני ששלי [עזרא
 ב' [שלישי קרי ששרי הצדוני ד"ה א' כ"ז] שרשי קרי
 והטעם שיהיה לכל אחד שני שמות עכ"ל

שם : מתקלא . כמו שנמסר במס"ק [בראשית מ"ו כ"ח] במלת
 גרא דגברי כתיב אל"ף דבעירא ומתקלא כתיב ה"א עכ"ל המס"ק .
 ופי' שם המ"ח הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב
 בחל"ף דבעירא הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 ומתקלא הוא בעשירי גרה השקל [שמות למ"ד י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 עכ"ל : מאיילא . עיין בבה"מ . וז"ל המס"ק [בראשית ח' פסוק י"ח] וילא
 כ"ה י"א בטעם ע"כ ופי' שם המ"ח המסורה הזאת וז"ל בדקתי חומשים
 מדפוסים הרבה ובכולהון נדפס כן והנה כונת מספר כ"ח בלתי אפשר
 ליישב הכא המרתי חין זה כ"ח טעות נפל בדפוס ואפשר לומר כי
 כן ל"ל כ"ח ר"פ י"א בטעם . ופירושו כ"ח ריש פסוק [ר"ל ר"פ מלת
 וילא שזכר מליחורו כ"ח זימנין עונדתי על מנין מלות וילא הבאים
 ריש פסוק בכל ספרי תנ"ך ומלחתי כ"ח כי טעות כמוהו יפול בדפוס
 ח' במקום ח' באותיות קטנות הנהוגות בהדפסת המסורה קל מאד
 מאד . ומה שכתב עוד י"א בטעם פי' י"א

שמות בני חדם בני ששלי [עזרא
 ב' [שלישי קרי ששרי הצדוני ד"ה א' כ"ז] שרשי קרי
 והטעם שיהיה לכל אחד שני שמות עכ"ל

שם : מתקלא . כמו שנמסר במס"ק [בראשית מ"ו כ"ח] במלת
 גרא דגברי כתיב אל"ף דבעירא ומתקלא כתיב ה"א עכ"ל המס"ק .
 ופי' שם המ"ח הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב
 בחל"ף דבעירא הוא מעלת גרה בבהמה [ויקרא י"א י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 ומתקלא הוא בעשירי גרה השקל [שמות למ"ד י"ג] וחציריו כתיב גרה בה"א
 עכ"ל : מאיילא . עיין בבה"מ . וז"ל המס"ק [בראשית ח' פסוק י"ח] וילא
 כ"ה י"א בטעם ע"כ ופי' שם המ"ח המסורה הזאת וז"ל בדקתי חומשים
 מדפוסים הרבה ובכולהון נדפס כן והנה כונת מספר כ"ח בלתי אפשר
 ליישב הכא המרתי חין זה כ"ח טעות נפל בדפוס ואפשר לומר כי
 כן ל"ל כ"ח ר"פ י"א בטעם . ופירושו כ"ח ריש פסוק [ר"ל ר"פ מלת
 וילא שזכר מליחורו כ"ח זימנין עונדתי על מנין מלות וילא הבאים
 ריש פסוק בכל ספרי תנ"ך ומלחתי כ"ח כי טעות כמוהו יפול בדפוס
 ח' במקום ח' באותיות קטנות הנהוגות בהדפסת המסורה קל מאד
 מאד . ומה שכתב עוד י"א בטעם פי' י"א

בשבועותיכם ולפעמים בשתי י"א מלות [וי"א שזכר] הם בטעם
 מלות ^א כמו ויצא נח מאיילת שהוא משרת לאתנחתא כמו
 (בראשית ח' י"ח) ועיין ב"ב: ^א הכא והזכירו עכ"ל המ"ח שם
 וכן הוא משרת לסוף פסוק והאריך שם מאד וסיים שם לכן
 בה' מקומות כמו **מטעין. מלא. מלא דמלא.** חגי' פה טבעו
 [ויקרא כ"א ד'] ומכותו של המאיילת ומכותו של המאיילת
 במלת להחלו גם תקרא המרכא חוארו כעין חואר הטפחא ולהכיר
 שזין קדמא לזרקא מאיילת בינו בנין הטפחא הוא זה כי אם
 זה נמצא ב"ח מקומות כן כחז בר"ר ישראל המאיילת לאתנחתא כמו הכא
 אליהו בחור בספר טוב טעם וי"א נח לא יהיה בין המאיילת
 עכ"ל מ"ח אות מ"ם : מלא . לאתנחתא כי אם תנועה אחת ואם
 מלה זאת היא ידועה בלשון עברי נמצאים יחד מתנועה אחת ביניהם
 וזכרבו חזי הוא טפחא טעם מופסיק וכו'.

ע"ש והי"א בטעם מאיילת נזנו במס"ג [במדבר כ"ח כ"ו]. וכן הוא
 משרת לסוף פסוק בחמשה מקומות כמו ויקרא [כ"א ד'] במלת להחלו וז"ל
 המס"ק שם להחלו ה' מלין בטעמא ופי' שם המ"ח פי' טעם סוף פסוק מנהגו
 שישרת אותו מרכא או מונח בחיבה מיוחדת ובחמשה מקומות ישראל
 מאיילת בחיבה והמה מנויים במס"ג ועיין [בראשית ח' י"ח] במלת
 וי"א נח שם פירשתי לך נכיר מה הוא מאיילת או מהו טפחא
 הואיל ולרתם בזה עכ"ל והארכתי פה קצת לחועלת המעיין : מטעין .
 כאשר באים במקרא מלות אשר אפשר לעשות בהן הקורא בקריאתו
 או הכותב בכתיבתו . ובעבור שחששו בעלי המסורת פן ישלח ידו
 שום אדם להגיה ולתקן המלות לפי סברתו . לכן הזהירו אותו בעלי
 המסורת שלא יגיה שום אחד . וכינו לאזהרה זו במלת מטעין כוונתם
 מלה זו מטעה את הקורא או הכותב עד שיחשוב להגיה אבל לא
 כן הוא אמנם המלה היא כדכתיב והרועה להגיה הוא הטועה
 עכ"ל מ"ח . ועיין בשולי היריעה לב) : מלא . מלא דמלא . וגמסרת
 שולי היריעה בחותיות

לב) מטעין . וז"ל מס"ה בלוחות שניות מאמר השמיני [ד' כ"ח ע"ב]
 וז"ל ויש לך לדעת כי מטעין חינו ר"ל שטעין בהם
 בני אדם לקרות כך כי מטעין היא מבנין הפעיל שהוא יולא לשני
 [וז"ל המפרש שם למס"ה כי זה הארת בנין זה שהוא על הרוב
 יולא לשני מה שטעמד בשאר הבנינים ופי' יולא ועומד הוא זה כמו
 קרב הוא פועל עומד פי' שהוא עלמו קרב אבל הקריב שהוא מבנין
 הפעיל פירושו שהקריב את זולתו לפי הענין ודו"ק] ופירושו
 הכופרים

באותיות יו"ד וי"ו נחוח אשר וברצוי מלחים : מלך . רמזו בו
 נמלחות בהלבו במלות אשר לפעמים לטעם מפסיק עיין בבה"ע : מלביא .
 אינם בס כמו שנמסר [בראשית ח'] רמז לכפר מלכים : מלעיל ומלרע .
 פ' י"ב] במלת והוציא נמסר ג' הן מלות ארמית מלעיל הוא תרגומו
 ב' מלחים ואחד של מעלה מלרע
 חסר ור"ל שלשה מלך . מלביא . מלעיל . הוא תרגומו של מטה
 פעמים נמלחת מלה זו בתנ"ך ב' או מתחת וביחורן בלשון עברי מעל
 פעמים נמלחת מלחה דהיינו ותולא ומתחת וכונוו בהם

ופעם אחת חסרה ותלח כמו שבחו המקומות במס"ג] אונס אותן מלות אשר
 הן תמיד בוי"ו שרוק"ה לא נמסר מלח כי חי אפשר לשור"ק בלא וי"ו .
 וכן באות יו"ד כמו [בראשית ב' פסוק ו'] במלת ואד נמסר ב' אחד
 חסר פירושו ענן ואחד מלח [דין דבראשית הנ"ל חסר] ואחד מלח
 ואיד [איוב י"ח י"ב] פירושו לרע ופחד . והם מלה אחת נמלחת
 מלחה בכללה דהיינו ב' יודי"ן או ב' ווי"ן או יו"ד וגם וי"ו כמו
 מלת התולדות [בראשית ב' ד'] נמסר ב' מלחים דמלחים ובמלת
 חבתיכם [שמות ג' פסוק י"ג] נמסר לית מלח דמלח :

מלך . רמזו לטעם מפסיק כאשר נקרא צפי המדקדקים . כאשר נמסר
 במס"ג פרשת תזריע במלת לא פשה דחית והנה פשה והנה פשה
 במלך והנה שאת והנה חין והנה מרחבו משרת הפוך ר"ל במהפך
 עכ"ל מ"ח אות נו"ם [ועיין באות ה"א במלת הפוך מ"ש שם ותבין
 כהן] : מלביא . רמז לספר מלכים כאשר נמסר [מלכים ח' סי' י"ב
 פ' כ"ד] במלת תלחמון דברי הימים תלחמו וסי' מלביא חבלי טני"ן .
 ר"ל אותו דספר מלכים הוא באות נו"ן [תלחמון] ע"כ שם : מלעיל
 שולי היריעה ומלרע

הסופרים מטעין את הקוראים וכן מלחתי בנוסחאות המדוייקות על
 והם ישאו עונם [במדבר י"ח כ"ג] מטעין ב' ספרי למכתב את
 עונם וכן ישתו כל הגוים תמיד [ע"ה] נמסר עליו מטעין ב'
 למכתב כל הגוים סביב וכן לפני על ירושלים [קהלת ח'] מטעין
 ב' ספרי לנוכח בירושלים ורואה אתי דברי הנוסחאות החלה
 מדלח כתיב דטועין ודו"ק עכ"ל . [ועיין באות סמ"ך במלת סבירין]
 וז"ל המס"ה שם . ויש נוסחאות שנמסר על קלח המלות סבירין
 ומטעין או מטעין וסבירין והינו חלה הוספות ביחוד אבל נמלח מטעין
 [ר"ל מלת מטעין] בלי סבירין וזה על הרוב בפסוקים כגון ג' פסוקים
 דמטעין בסוף פסוק חד ובזרעך עד עולם ובין זרעך לעולם ובזרעך
 לעולם וכן במתנות כהונה ד' דמטעין כהון וכן ב' סופי פסוקים

ביאור המלות * מבוא המסורה פרק ד ביאור הענין

ומלרע . וכוונת וכו' ג' דברים . א' מה שכווננו נמי חכמי הדקדוק
 דהיינו להורות על מקום מושב הטעם שאם הוא בתנועה האחרונה קראו
 למלה ההיא מלרע ואם היא בתנועה זולת האחרונה קראו מלעיל אבל לא
 רשמו כל המלות שהן מלעיל או מלרע כי רבו מאד עד כי חדג
 לספור . אך מנאו

בסס בעלי המסורה	מלרע .	המתחלפים בלכד
ג' דברים [עין		דהיינו מלות מלרע
בב"ה		דנעשית מלעיל או

מלת מלעיל הנעשית מלרע לסיבה מן סיבות דקדוק לשון עברי כמו לסבת
 וי"ו ההפוך בעתיד או בעבר שיתחלף הטעם מושבו הטבעי כידוע לחכמי
 הדקדוק כמו [בראשית ג' פ' י"ט] במלת אחת נמסר י"ב מלעיל [וז"ל מ"ח
 שס] המאסף והמלקט [ר"ל המלקט המסורה אשר במקראות גדולות] מונה
 במסורה רבתי עשרים מלעיל ומונה עמסה מלות אחת שהם בטעם זקף
 והם מנויים בפני עלמס לקמן [בראשית כ"ט ט"ז] והם ז"ד [וז"ל המס"ק
 שם אחת י"ד זקפין] ע"ש שהאריך ומסיים שם רק המאסף אבל פנה קודם
 זמנה בונה שהעתיק הך מסורה הבא [בראשית ג' הני"ל]
 כי מקומה הוא [בראשית ל"ב י"ח] במלת למי אחת הוא הראשון [וחשיב
 שם כל ה"ב שהם מלעיל ותוכן דבריו שם לענינו כי כל מלת אחת
 שהם באתנחתא וקמ"ץ הם תמיד מלעיל ומס"ק דבראשית ג' הני"ל
 וכמו שהגיה שם המ"ח מונה י"ב בדקדוק ולא יבוא בתוכס שום אחד
 שהוא בטעם אתנחתא בקמ"ץ או זקף ע"כ] וכן שם [ד' פסוק י"ב]
 במלת תוסף נמסר ג' חסרים מלרע [עין במ"ח שם שהאריך ומסיים
 שם וז"ל ועתה הואיל ועפ"י המסורה ג' מלות תוסף [שחשיב שם]
 עיין הפעל בניר"י ולא בסג"ל תוסף בהכרת יהי' בהם נגינת הטעם
 מלרע כי לא יתכן להיות נח נראה אחד תנועה גדולה שהיא
 בלתי נגינת טעם ע"כ] ובפסוק האחרון סימן כ"ד במלת וינחם נמסר
 ב' מלרע [ע"ש במ"ח] ואעפ"י שגבונים המה לפי כללי הדקדוק אפילו
 הכי נמסר עליהם לפי שנמלא מלות כאלה בטעם מלעיל כמו [בראשית
 ו' פסוק ו'] וגם [שמות ל"ב פ' י"ד] ועוד במקומות אחרים . שנית
 קראו מלעיל לתנועות חולם או שורק [ר"ל מלאפוס] לפי שהחולם

הוא שולי היריעה

דמטעין בהון דג"ש ורפ"י ארס נהרים לקללך [דברים כ"ג] דג"ש
 עבדך מקללך [קהלת ז'] ברפ"י וסימן כבה ר"ל כ"ף הראשונה במלת
 ככה דגושה והשניה רפויה כן הבא הראשון בתורה מקללך דג"ש
 והשני [קהלת שס] רפ"י ופסוקים דמטעים בהון בטעמא הן הרבה מאד
 ואין כאן מקומם עכ"ל שם לענינו :

ביאור הענין מבוא המסורה פרק ד ביאור המלות לא

הוא מנוקד על האות והשור"ק אינו צב"ה] : מסורתא . כאשר תחת האות לכן קוראים מלעיל. וקראו נמלאים ב' מלות דומות סנוכות מלרע לכל שאר התנועות לפי שניקודן זו לזו רק מלה אחת מזדלגת בזה תמיד תחת האות. כמו שנמסר ביניהם אז נמסר מסורתא מכא במסור' מערכת אחת ומסורתא מכא האל"ף [ד' ב' ע"ד] מסורתא . מפיק . ויתכן שמקור קריאת

ח"ב מן חד חד מדעיל וחד שם זה נלקח מדברי חז"ל שאמרו מלרע לית דכוותהון כמו יש אַבְל אַבְל אורחות אורחות ודומיהן כמו שנמסר שם וכן רמזו לפעמים בכוונה הזאת על הטעם אם

הוא מעל האות כינו אותו מלעיל והפוכו כינו אותו מלרע . שלישיית כוונתו בזה לאותיות ו' ב' ל' ב' המשמשות כי פעם ינקדו בשוא פעם בסגול פעם בחירק פעם בפחה פעם בקמץ כשיבוא לפני אחת מאותיות הגרון אשר נקודות אותיות ו' ב' ל' ב' המשמשות ישתנו על פי כללי הדקדוק קראו בעלי המסורת השו"א הבחנה תחת אותיות משמשות אלו מלרע . ושארי תנועות הבאות תחת אותיות אלו קראו מלעיל . עכ"ל מ"ח באות מ"ס ועיין בשולי היריעה ל"ג): מסורתא . עיין צב"ה"מ . כמו ביחזקאל מ"ו פסוק ז' במלת ואיפה לפד ואיפה נמסר חד מח"פ מכורתא מכא ומסורתא מכא ומלה באמצע ודומיהן רבים במסורה מערכת ופי' מכא ומכא הוא תרגום של מלת מזה ומזה : מפיק . מלה ידועה משורש נפק שביאורו ילא ומורה על שולי היריעה אות

לג) מלעיל ומלרע . אתה קורא נעים להאריך הענין של מלעיל ומלרע אעתיק לפניך דברי בעל מסורת המסורת [במאמר הרביעי בלוחות שניות דף כ"ו] וז"ל המאמר הרביעי במלעיל ומלרע ופסקין . דע כי אין לך תיבה בכל המקרא שאין לה טעם או בראש או באמצע או בסוף וקראו בעלי המסורת למקום הנחת הטעם ב' שמות בלשון ארמי האחד מלעיל והוא תרגומו של מעלה הב' מלרע והוא תרגומו של מטה או מתחת . ואין הכוונה שהטעם מלמעלה או מלמטה בגוף האות אלא כשהטעם באות הראשונה של התיבה או באמצע קראו לו מלעיל וכאשר הוא בסוף התיבה קראו לו מלרע . והנה יש מלות שדינם להיות תמיד בטעם מלעיל ויש שדינם תמיד מלרע ויש שדינם לפעמים מלעיל ולפעמים מלרע ויש לכל אלו מצבטים , ובספר טוב טעם וכו' יבוארו כל הדינים הללו עם כל שאר דיני הטעמים אי"ה . מלרע לזה כי בעלי המסורת לא דברו

שולי היריעה

מזה רק מעט מזעיר זעיר שם זעיר שם והכלל כי לא כחצו על
 מלה יחידה אם טעמה מלעיל או מלרע רק לפעמים מעטים בקלת
 המלות שיש בהן איזו זרות בטעמן או בנקודתן כגון שיטה אחת
 מן ל"ח תלין מלעיל וכל חברותיה מלרע כגון והסקית צרגליך [דברים
 י"א] לית מלעיל וכן שיטה אחת להיפך מלרע וכל חברותיה מלעיל
 כמו הבה את אשתי [בראשית כ"ט] לית מלרע וסימן אשתי למטה
 וכן ויוסף ג' ב' מלעיל ואחד מלרע וכן תוסף ה' ג' מלרע וב'
 לעיל אשר הם מלעיל הם בסגול' תוסף ואשר הם מלרע הם בצירוי
 תוסף [עיון מ"ש בביאור הענין] ע"פ הדקדוק ופ' שם
 הנפרש כי הו' אפשר לבוא נח נראה בסוף התיבה אם לפניו
 תנועה גדולה בלי נגינת טעם כמבואר במקומות הרבה . לכן אם
 הם מלעיל תשתנה הצירוי לסגול' עכ"ד ובעבור השתנות כזה הם
 מנו אחס ונחנו בהם סימנים . אבל מלות שאין בהם השתנות
 כגל' כגון יקרא כ"א ידע י"ט כולם דינם מלרע הע"פ שיש מהן
 מלעיל מפני קירוב הטעמים כמו ודרך הקדש יקרא לה
 [ישעי' ל"ה] אל יב' זאת היותן לא דברו מזה דבר לפי שאין בהם
 השתנות הנקודה: ודע כי נמצא במסורה גדולה ענין מלעיל
 ומלרע שאינו על הנחת הטעמים רק על השתנות הנקודות וזה
 במלות שנמצאו שנים שנים שקראו להן זוגות והם של ב' מינין .
 המין הא' הוא מן ב' מלין שראשון ב'ל"ב' או הו"ו שבראש הא"ת"ן
 ובמלה אחת הן בשו"א ובחברתה בפת"ח ודג"ש אחרים כגון אותן
 שקראו להן דגש"ן ורפי"ן כאשר כחצו במאמר הקודם [ובעזרה י'
 בחות רי"ש במלת רפי"ן תמצאו כי שם העתקתי לשוני ומשם חדרשנו לכאן]
 והכלל אין הפרש בין הדגוש"ם והרפי"ן ובין אלו שקראו להן זוגות רק
 שאלו הן זוגות לבד והמשל כגון י"א חד מלעיל וחד מלרע ובי"ת בראשיהון
 קלו בדקשות עיני [איכה ב'] מלעיל בדקשות שליש [תלים ס'] מלרע
 וכן א"ב מן ב' ב' מלין כ"ף בראשיהון א'
 מלעיל וה' מלרע ב'אָהָל לשבח [ישעי' מ'] מלעיל ב'אָהָל רעי [שם ל"ח]
 מלרע וכן כ"ב זגין מלרע ב' ב' מלין ו"י בראשיהון א'
 מלעיל וה' מלרע ו'תָאו דוד [ד"ה א' י"א] מלעיל ו'תָאו המלך יפוך [תלים מ"ה]:
 והמין הב' הוא נאמר על שאר הנקודות ויש מהן
 אלפ"א בית"א במסורה גדולה שקראו המלות שבהן חול"ם או שור"ק
 או קוב"ץ מלעיל ואשר בהן קמ"ץ או קמ"ץ חט"ף או פת"ח או ליר"י
 או חיר"ק מלרע וזה לא נאמר רק על זוגות של שנים שנים והמשל
 כשיהיו ב' מלות האחת בחול"ם וחברתה בקמ"ץ או בקמ"ץ חט"ף או

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **לב**

אות אשר היא בתיבה נעה ונמלא יש אם למסורת ויראה מדבריהם
 במסורת במלה שראויה להיות שמלת מסורת פירושה כתיבה כי
 מפיק באות ה"א . ונמלא מלה בכל מקום שאמרו יש אם למסורת
 דכוותי' שאינה ראויה להיות מפיק אמרו
 בה"א כמו [בראשית כ"ה פ' ל"ח] במלת בְּקָרָה נמסר במס"ק לית
 רפי וחד במפיק ה"א מפנינים בְּקָרָה [משלי ל"א יו"ד] ועיין בספר
 מ"ח במלת מוכרה [בראשית שס] שהאריך בזה מאוד . עוד כיוונו
 במלת מפיק לאותיות א'ה'ו'י למשל א' במלת בראשית נכתבה ולא
 נעה ואם נכתבה ונקראה יאמרו מפיק ולא מפיק כמו מלת תזים
 [בראשית]

שולי היריעה

בציר"י קראו אותה שבחול"ם מלעיל והשאר מלרע כגון לבלתי
 אָבֵל ממנו [בראשית ג] מלעיל . לבלתי אָבֵל הדם [דברים י"ב]
 מלרע יְדִלְוֶה הבית [קהלת יו"ד] מלעיל ואת פְּלִדָּשׁ ואת יְדִלְוֶה
 [בראשית כ"ב] מלרע יָעֲבוּ כחש קוֹמִים [תלים קי"ח]
 מלעיל יָעֲבוּ כפשתה [ישעי' מ"ג] מלרע אֲרָחוֹת דודנים [ישעי' כ"א
 י"ג] מלעיל אֲרָחַת ישמעאלים [בראשית ל"ו כ"ה]
 מלרע . הַמְשׁוּלֵי כֶסֶם [שופטים ט'] . מלעיל הַמְשִׁילֵי ופחד [איוב
 כ"ה] מלרע . וקראו השורק מלעיל נגד הקמ"ץ והפח"ח
 והציר"י כמו שוֹפְטֵינוּ אשר שפטונו [דניאל ט'] מלעיל וְשֹׁפְטֵנוּ מלכנו
 [שמואל א' ח'] מלרע הַקָּה רַמְוֵי [איכה ח'] מלעיל
 עֲבָדֵי רַמְוֵי [שמואל ב' י"ט] מלרע . אם יִחַיְנוּ ונחיה
 [מלכים ב' ז'] מלעיל . יִחַיְנוּ מיומים [הושע ו]
 והקבו"ץ הוא לעיל נגד הציר"י וההיר"ק כמו הוֹדִיעֵנו במה
 נשִׁלְחוּ [שמואל א' ו'] מלעיל הוֹדִיעֵנו מהנאמר לו [איוב ל"ז]
 מלרע שנים עשר נשיאים לְאַמְתָּם [בראשית כ"ה] מלעיל
 לְאַמְתָּם יאמרו [איכה ב'] מלרע והנה אע"פ שהקמ"ץ חט"ף
 נגד החול"ם מלרע כמו שכתבתי הנה הוא נגד הפת"ח לעיל כמו
 הַנְּחַת מן קָרָא [דניאל ה'] מלעיל הַנְּחַת גבורך [יואל ד'] מלרע וכן
 אע"פ שהקמ"ץ הוא מלרע נגד השור"ק כמו
 שכתבתי הנה הוא מלעיל נגד הציר"י כמו אֹרֶז זְדֻעַ [תלים ל"ז] מלעיל
 יָבֵעַ יָרֹעַ [ויקרא י"ח] מלרע . ודע כי כל מה שזכרתי ב' מיונין
 הללו אינו אלא במסורה גדולה אבל במס"ק לא כתבו על שום
 אחד מהם לא מלעיל ולא מלרע רק לית ועתה אבאר מהו פסקין וכו'
 עכ"ל מס"ה שם . ובתנ"י באות פ"א במלת פסקין תמלא לשונו באורך
 והמ"ח קילר בלשונו ודבריו לקוחים מדבר מס"ה הנ"ל :

אמרו נמי יש מ"ד יש אס למקרא [בראשית כ"ה כ"ד] נמסר במס"ג
 אשר ד' זוגין מתחלפין מן ב' קדמא
 לא מפיק א' תנינא מפיק א' כמו תאומים [שם לח כ"ז] [עיין אות
 זיין במלת זוגין בביאור הענין מ"ש שס] וז"ל מ"ח [דברים יו"ד י"ז]
 במלת יאדג' נמסר במס"ק שס ז' מפקין אל"ף בלישנא ופי' שס המ"ח
 כוונתם האל"ף נקוד בחט"ף פת"ח אבל מלות יאדג' חין האלף
 נרגשת במצטא וז' בלישנא מנויים במס"ג [בראשית מ"ס א'
 עכ"ל] וכן תקיש אל שאר ג' אותיות ה'ו"י מנויים במסורה מערכת
 כמה פעמים מפקין ולא מפקין [מ"ח אות מ"ס] ועיין בבלי היריעה לד)
 שוליי היריעה מלכות

מפקין . וז"ל מס"ה בנאמר השלישי וז"ל והנה המפיק ה"א היא
 נקודה בגוף ה"א כמו דג"ש בסוף המלה כן נוהגים מנקדים אשכנזים כמו
 ידה רגלה ודומיהם ואינם משימין הנקודה תחת ה"א באמנם
 דאיכא למיחש שמה יקרא הקורא היר"ק אבל על זה חין לחוש כי
 לא נמלא נקודה באות האחרון של התיבה עכ"ל שס . וז"ל מס"ה
 בדיבור החשיעי וכן י"ז מלין ובהפך שתנוע בהן האל"ף שלא כדון
 חברותיהן וקורין להו נפקין אל"ף וכו' העתקתי לשונו באות ח"ת
 עם מלות מפקין אל"ף ע"ש . ומסיים שס בלשונו ופירוש
 מפקין מוליחין חרגום של מוליח דבה דמפיק טובא וכבר ביארתי
 בפרק שירה בשיר ד' שמפיק לא נאמר כי הם על אותיות וי"ה
 כשמוליחין אותן מן הפה בסוף התיבה אבל כשמנולח במסורת מפקין
 אל"ף ר"ל שהוא בנקודה כדלעיל אבל במס"ק נמסר עליהן חסר או
 מלא אבל לא נמסר עליהן חסר או מלא סתם רק בפירוש חסר אל"ף
 או מלא אל"ף עכ"ל בקיבור לענינו : מורדפין וז"ל ר' אליהו הלוי
 בספרו מס"ה וז"ל ועתה אבחר מלת מורדפים והיא מלה בגוינית
 ופירושה רלופים כמו שקראו שמות נרדפים כל השמות השווים
 בפתרון ושונים במצטא כמו שמש חרם חמה כמו שביארתי בפרק
 המיונים ע"ש . ובעלי המסורת שמשו ג"כ בזאת המלה כגון ג'
 פסוקים מורדפים ובכל חד וחד ע"ב אותיות ויסע ויבא ויט וכן
 ו' פסוקים בכל חד ה' מלין מורדפים מן ב' ב' אותיות כמו כי גם
 זה לך בן גם לי גם לך לא יהיה וכו' [נמנו בספר מ"ח בראשית
 ל"ה פסוק י"ז] ע"ש והמבין חדות העתיק שס המס"ק במלת גם
 זה לך בן ו' פסוקים וכו' כמו במס"ה הג"ל ו' מלות מן ג' אותיות
 מורדפות בבבת עיננו וכו' עכ"ל לענינו [וז"ל שט"ס יש בלשונו שמה
 שכתב מלות מן ג' ל"ל מן ד' אותיות :

ביאור הענין **מבוא הביסורה פרק ד** ביאור המלות **לג**

מצעות . זיחורו המלע כמו השר היא הקריאה כאשר אנהנו
 [ברהשית ד' פסוק ז'] נוסר במס"ק קורחין הנלה הכיה ממילא יש אם
 אם ואם י"ו מלעות פסוק . ויש למסורת הוא כאשר היא כתובה
 להבדילו למלת המלע כי מלת המלע מ"ח : מפקין . מוילחין חרגוס
 אמרו זעלי של מוילח דבה
 המסורת על אות **מפקין . מצעות . מקף** דמפיק טובא מס"ה:
 שהוא הוך הנלה **מקריין . מקף** . היא מלה
 ומלעות אמרו על ידועה והוא
 מלה שהיא בתוך הפסוק עכ"ל הקו כזה = הנחצר שתי מלות .
 נ"ח . המנס כזר בחבתי בפרק ג' **מקריין** . רמזו בו לנגינת טעם
 אות נ"ס במלת נ"פ . ר"ת מלעות
 פסוק בשם מכ"ה וז"ל ומלע
 עיין

הוא חרגוס ירושלמי של תוך ושל קרב כמו בתוך קבו במלע מורגיו'
 בקרב חלקים [חלים פ"ג] במלע דיינא חבל תוך של תורה וכתובים
 מחורגמין מליעותה הו מליעא ולפי שדברי זעלי המסורת רובן הן
 חרגוס ירושלמי לפיך נהנו לומר מלע פסוק כגון וכל ישראל [ג"ה]
 מ"פ מלע פסוק עכ"ל . ח"כ ברבוי יחמרו מלעות ולא המלע כנ"ל.
מקף . וכו' ונוסר במס"ק [ברהשית למ"ד י"ט] במלת בן ששי כל בן
 מוקף בפת"ח בר מן ד' [ופי' שם המ"ה . כל מלת בן שהוא במוק"ף
 למלה שלאחריה הוא בכגו"ל שהוא פתח קטן ר"ל הנקרא פתח קטן
 חלל המדקדקים ובפי זעלי מסורה] בר מן ד' העפ"י שהם במוקף
 נקודהם ליר"י . **מקריין** . רמזו בו לנגינת טעם כמו במסורה פרשת
 משפטים במלת והם שור נגה הוא נוסר במס"ק כל אם והם דעינא
 במוק"ף בר מן דין וסימן שור פר מקריין ופי' המ"ח ר"ל פסוק הוא
 [חלים ס"ט ל"ב] ונהנו הכה לסימן לומר הך [דמשפטים הנ"ל] והם
 דכתיב גבי שור הוא דין מקריין פי' הוא בקריאת נגינת טעם ולא
 במוק"ף עכ"ד ר"ל האי מלה והם דכתיב גבי שור מקריין לומר קורין
 אותו בטעם ולה במוק"ף וכנ"ל . חבל כל אם או והם דכתיבי שם
 בפרשה משפטים הין נגינת טעם לשום החת מהן : מורדף מורדפין
 הם שמות מהחלפות בקריאה ומההחדות בהוראה נקראים שמות
 מורדפים כמו שמש המה הרם ודומיהן רבים [עיין בבה"נו] או
 במלות שהם שויס זיהוס או בהואר שהם מורדפין כמו בפסוק זה
 כי אם רע לב [נהמיו' ז' י"ב] נוסר במס"ג הד מן ה' פסוקים בחג"ך
 בהון ה' מלין מורדפין מן ב' ב' החין [ר"ל מלינו ה' פסוקים בחג"ך
 שבכל פסוק מהם יב בו ה' מלות דכתיבי שכל מלה מהן ז' אותיות]

עיין צ"ה : מורדף מורדפין . ושם נמנו המקומות וכן במלת שארה
 מלת מורדפים היא מלה הגיונית כמותה ועונתה צפרשת משפטים
 ופירושה רלופים כמו שקראו שמות במס"ג נמסר צ' פאוקים מן ג'
 כרדפים כל השמות השוים צפתרון מלין מורדפין ומפקין [ופי' המ"ח
 ושונים במצטא כמו כוונתם שלשה מלין
 שמש חרם חמה . מורדף . מורדפין . זה אחר זה
 [עיין צשולי מקרא . מרעים . מרעימין ובשלתן אות הה"א
 הירייה בדף משכנה קדמאה . משכנה במפיק [שארה
 הקודם] : מקרא . בתראה . משמש . כמותה ועונתה
 הנה בעלי א' דין פסוק . מ"ח ב' ויספרה
 התלמוד קראו לכל הכונה וגם חקרה
 עברים וארבע ספרים מקרא [ועיין באות קו"ף
 במלת קריא מה שכתבתי שם] : משושה חנה חדשה ושבתה [הושע
 מרעים מרעימין . מלה זו נגזרת צ' י"ג] ע"ד שם [ועיין צש"ה
 מפורש רעם ועינו רעם וכוונו בדף הקודם שנת"ש המ"ח ה'
 בעלי המסירה זה לטעם שלשלת פאוקים אית בהון ה' מלין ז"ל
 כי קולו מוכפל וחזק ומרעים : ו' פאוקים וכו' ע"ש . מרעים
 משכנה קדמאה . נקרא צפי מרעימין . עיין צבה"מ . כגון
 בעלי המסורת הליווי הנאמר מפי למלת ויאמר [בראשית כ"ד פ' י"ב]
 הגבורה למשה רבינו ע"ה אופן נמסר במס"ג ז' ריש פסוק בטעם
 עשיית המשכן וכליו וכן צפרשה מרעים ופסק וכן במלת ויתמהמה
 תרומה תלוה : משכנה בתראה . [בראשית י"ט ע"ז] נמסר במס"ק
 קראו סיפור ענין עשיית המשכן ז' ריש פסוק בטעם מרעימין ופסק
 וכליו צפרשה ויקהל וצפרשה פקודי [ופי' המ"ח ז' שם מלות יש בהם
 ונקרא נמי צפיהם לוי ועשייה טעם שלשלת ופסיק אחר המלה
 [ר"ל תרומה תלוה נקרא לוי ופי' מנייס במס"ג [ויקרא ח' כ"ג] עכ"ד
 ויקהל פקודי נקרא עשייה] : וכן צפרשת וישב במלת וימאן
 משמש . היא מלה ארמית תרגום נמסר כן מ"ח אות מ"ס : משמש .
 לכהו שגורה מנה זו צפי בעלי המסורה
 במקומות טובא כמו [בראשית כ"ו ד'] במלת האל נמסר ח' משמין
 בלשון אלה [ר"ל פירושם כאלו כתיב האלה] ודכותהון טובא במסורת ועיין
 צש"ה למטה . לה) : מתחלפין . משנין עיין לעיל אות ח"ח
 שולי היריעה במלת
 לה) משמשין . כחצ המס"ה במאמר השביעי ד' כ"ח וז"ל ועתה
 אבאר

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **לד**

במלת חלוק : מתון . וכו' לכהו צפ' תלוה לשמשא מ"ח אות
 כמו שנמסר במס"ק פדשת בהר מ"ס : מתון . היא מלה ארמית
 [ויקרא כ"ה פ' כ"ה] במלת בי והוא היפוך המהירות והיא מלה
 לי וז"ל המס"ק שם כי לי מושאלת לנגינות טעם כי בהעדר
 בהעלותך [במדבר ח' ט"ז] כי לי כל מתון :
 המ"ק ק יאריך
 הדיבור בנגינו' טעם

ככול במונח ודין במק"ק ומספק המנוגן במחון [ועיין בביאור הענין]:
 וסימן עבדיא זריזין בוכריא מתינין
 ופי' שם המ"ח בעלי המסורת

נחנו סימן דרך הלצה כמנהגם בלשון תרגום במלה הסמוכה עבדיא
 הוא רק דהכא [דפרשה בהר הג"ל] דסמיך לי' מלת עבדים נחנו סימן
 זרזיים לומר שהוא במק"ק מלת כי למלת לי כי המק"ק נקרא במהירות
 כמו העבדים לזריזין להיות זריזין ומהירין במלאתם ועל רק
 דבהעלותך נחנו סימן בוכריא מתינין דסמיך לי' כל בכור כי
 במונח שהוא במחון וניגון כמו הארון שהוא יושב ונח עכ"ד :
 שולי היריעה נסיב

חבאר מלת משמשין וזה כאשר יהיו מלין אשר
 בראש ב' אותיות מן ב'ו' ב'ל'ם' לא כתבו עליהן נסיבין רק
 משמשין כגון י"ט מלין משמשין ל"ל בראשיהן וכל חד לית דכוותי'
 כגון וגם ללוט [בראשית י"ג] כאשר עשה ללבנה וכן קי"ח מלין
 משמשין ו"ל כמו ולימים ושנים ולמשול ביום [בראשית ח'] וכן
 שיטה משמשין ו"ב כמו ומאז באתי [שמות ה'] וכן משמשין ומ"ב
 ומזכריך ברוך [בראשית כ"ז] וכן משמשין ומ"ג כמו ויבא בעת אשר
 [במדבר כ"ג] וכן מלין דמשמשין ל"ה בסוף התיבה כמו
 ובשפלה תשפל העיר [ישעי' ל"ב] וכן דמשמשין ה"ו בסוף התיבה כמו
 ואנבו וארוממנבו [שמות ט"ז] וכן מלין קם או קם או לם בסוף על
 כולן כתבו משמשין ולא נסיבין [ועיין בראש
 סמ"ך ביאור מלת נסבין] והנה לא על אותיות השימוש לבד כתבו
 משמשין כי גם על אותיות שרשיות כתבו כן כגון אלפ"א בית"א
 מן מלין א"ת ב"ש ג"ר וכו' כגון ארחת ישמעאלים לית [בראשית
 ל"ז] הרי א"ת . ביבוש קלירה לית [ישעי' כ"ז] הרי ב"ש . גער
 חית [תלים ס"ח] לית הרי ג"ר . וכן אלפ"ח בית"ח מן מלין
 דמשמשין א"ב ב"ג ג"ד ד"ה כמו אבינר לית בניית לית גדל לית
 דהרת לית וכו' הלא תראה כי על הרוב אין בהם אות השימוש
 הלא ר"ל דמשמשין במבטא המלה ההיא וגם על יחרון וחסרון
 מלת

נסיב נסבין • ענינו כמו לקה או נסיב נסבין . בעלי המסורת נהגו לוקחין עיין בש"ה . ובעלי המסורת להשתמש במלה זו לכורות במלות נהגו להשתמש במלה זו לכורות אותיות ידועות בריש או באמצע במלות אותיות ידועות בריש או תיבה להועלת והואר ידוע להם בין באמצע תיבה .

בין שתיינה אותן . אות נ"ו האותיות שרשית או האותיות שרשית או או שימושית . האכפון [שמות

עיין בצ"ה : גזיקין . מלה ה' פ' ז'] נמסר הד מן מ"ה ידועה ובעלי המסורת כינו קך מלין נסבין אל"ף במלעות תיבותא לספר ולא קריין . [וז"ל המ"ח שם]

כוונתם מ"ח תיבות נמלאים בספרי

חנ"ך אשר בכל אחת מהם יש אות אל"ף בתוך התיבה ולא נרגשת בקריאת המלה והשמונה וארבעים תיבות מנויים בנוס"ר ערך אות אל"ף עכ"ד וז"ל המ"ח באות נ"ו נסבין במלת תאכפון הנ"ל כי אות האל"ף הזאת היא זרה כי מלה זאת [תאכפון שזכר] היא משורש יסף ונחלפה יו"ד פ"ה הפעל זוי"ו ועכשיו נחלפה באל"ף שלא כמנהגה ונחלפה יו"ד פ"ה הפעל זוי"ו ועכשיו נחלפה הוי"ו באל"ף שלא כמנהגה ומסיים שם ובמסורה רבתי בנוערכת אות ב"ח נמסר

כ"ט מלין נסבין ב"ח בריש תיבותא ופזרין פי' נגינתם טעם פז"ר . ולפעמים השתמשו מלת נסבין גם למלות שלימות כמו [בראשית י"ז פ' כ"ד] במלת בהמלו נמסר ג' זוגין חד נסיב את וחד לא נסיב את או כך [ר"ל ובנ"א נוסח המס"ק שם כך] ג' * זוגין קדמאה לא נסיב את ותנין נסיב את [כמו בראשית י"ז הנ"ל] כתיב בהמלו בשר שולי היריעה ובפסוק

מלת הדבק [ר"ל מלות שמקשרים המלות] נהגו לכחוז משמשין כגון ו' זוגין מן ב' ב' בעניינא קדמאה משמש את ותנינא לא משמש את כגון קדמאה את אשר האלהים עשה [בראשית מ"א] תנינא אשר האלקים עשה שם . וכן ד' זוגין מן ב' ב' בעניינא קדמאה משמש לא כגון קדמאה לא אדני שמעני [בראשית כ"ג] ותנינא אדני שמעני שם . והכלל כי ההפרש שבין נסיבין ומשמשין היא שמלת נסיבין לא באה רק על אות אחת מאותיות השימוש שבראש התיבה ובפרט על הוי"ו ומלת משמשין באה על ב' אותיות שבראש או בסוף התיבה בין שהם משמשות או שרשיות או על חסרון אחת ממלת הדבק כמו שביארתי וביש נוסחאות נשתנה בהן זה הסדר ואינן מובהקין עכ"ל לעניינינו :

ביאור הענין מבווא המסורה פרק ד ביאור המלות לה

ובפסוק שלאחריו כתיב בהגלו את לספר ואלה שמות . מ"ח : סחופי .
 בשר . ב' ואקברה מתי [שם כ"ג האתנחתא כינוי כך . או לפי
 ג'] חזירו ואקברה את מתי [שם בלורתה כמו כוס הפוך [ועיין
 י"ג] -ג'. ובנו שמות [ירמי' ז' ל"ח] [בז"ה] או לפי שדרכה להפך
 חזירו [שם] את החנועות . ועיין
 שמות [שם י"ט ה'] אות סמ"ד בספר טוב טעם
 כך הם מנווים סחופי . להר"ר אלי' בחור
 במס"ג פ' חיי ובספר ערוגת
 שרה ע"כ במ"ח וע"ש שכתב עוד הבושם לר' שמואל ארקוואלטי .
 כוונה אחרת במסורה הג"ל . ע"כ

ועיין בש"ה לו': סחופי . כמו שנמסר בנוס"ק [ויקרא י"ח פ' ט"ז]
 במלת לא תגלה נמסר שם כל סחופי בלירי וז"ל המ"ח שם נהירנא כד
 הוינא עליא כבר חד סר ותרי סר נשאלתי מסורה הלז מאורת
 שולי היריעה עובר

לו' לשון המס"ה בלוחות שניות במאמר השביעי [ד' כ"ז] וז"ל המאמר
 השביעי נכסבין או משמשין וקרחין דע כי נסיב לשון לקיחה
 כתרגום אשר לקח מן האדם [בראשית ז' כ"ב] די נסיב מאדם
 וכן לקחי בנתיו [שם י"ט] תרגום נסבי בנתיא וכן כל לשון לקיחה בעברים
 ובציונים מתורגמין בלשון נסיבה אבל המקור והלוי תמיד מתורגם
 בלשון סיב בחסרון נו"ן השורש והנה נהגו בעלי המסורת לכתוב
 לשון נסיבה על אותיות השימוש שבראשי התיבות ובפרט על אותיות
 ב'ו'ב'ל'ים' כגון כ"ט מלין נסבין זי"ת בריש תיבותא וכל שאר
 כ"ף כגון במנחה ההלכת [בראשית ל"ב] וישמנהו בחול [שמות ז']
 כי כל שאר כמנחה כחול וכן היפך א"ב מן מלין דנסבין כ"ף וכל
 חד לית דכוותי' כמו תעופה בבקר [איוב י"ח] מי בעמד ישראל
 [שמואל ז' ז'] כי כל שאר בבקר בישראל . ועל הוי"ו נמצאים כמה
 אלפ"א ביתי"ן וכמה שיטין וכמה זוגין מן מלין דנסבין וי"ו ברישיהון
 ר"ל בהתחלת המלות] ודלא נסבין וי"ו וכולן כתובין בראש ספר
 חלה ואכלה אשר זכרתי בהקדמה החרוזית ע"ש : גם זכרתי קלתן
 ז"י ז"י ז"י במאמרים הקודמים עכ"ל [ועיין לעיל פרק ח' מ"ש שם]
 בד"ה ירק ספר חלה ואכלה ע"ש וכבר כתב המ"ח [בראשית ח'
 פ' כ"ד] וז"ל כי אין אחנו ספר חלה ואכלה אשר לעתקו ממש
 המסו'קטנה כו' ע"ש . ומסיים המס"ה והכלל כי ההפרש שבין נסיבין
 ומשמשין הוא שמלת נסיבין לא בזה רק על אות אחת מאותיות
 השימוש שבראש התיבה ובפרט על הוי"ו . ודלא כמ"ש המ"ח

והעתקה

ביאור המלות **מבוא המסורה פרק ד** ביאור הענין

ע"כ במ"ח: סימן. מלה זו נמלאת עובר במעמד אדמ"ו זל"ל ואמרת
במסורה בארבע אופנים [עיין מלת סחופי הוא מלשון סחופי בסא
בביאור הענין: סמ"ך סמיכין. דגמרא זילה [ד' ק"ג ע"א] כי
כאשר יבאו שני דברים סמוכים האתנחתא לורתו ככוס שנכסף ונכה
שני פעמים או על פי' והכי פירושו
יותר כמו [בראשית סימן. סמ"ך. סמיכין. כל סחופי כלומר כל
א' פ' ז'] במלת תהו ובהו מלות תגלה הבא בסחופי היינו
נמסר בטעם אתנחתא בלירי תגלה ושאלת
תגלה בסגול וקלסוה אדו"מ

זל"ל עם השואל עכ"ל סס. סמ"ך: סמיכין. עיין בש"ה. לז)
סימן. מלה זו נמלאת במסורה בארבע אופנים. האופן הראשון בחלוקת
שולי היריעה הנביאים

והעתקתי לשונו בביאור הענין בריש או באמצע וכו' בין שהיינה
וכו' שרשית או שימושית ומלת משמשין באה על ב' אותיות שבראש
או בסוף התיבה בין שהם משמשיות או שרשיות או על הסדר
אחת ממלת הדבק כמו שביארתי. וביש נוסחאות נשתנה בהן זה הסדר
ואין מובהקין. והעתקתי לשונו באות מ"ס במלת משמשין ע"ש.
וע"פ דברי בעל מס"ה שהעתקתי נבין היטב דברי בעלי המסורת
במלת משמשין ובמלת נסבין [והמ"ח הפש לו כנוסחאות אחרות
אשר נשתנו בהן זה הסדר שכתבו וכיבין במקום מלת משמשין
[שכתב המס"ה] ומלת משמשין כתבו במקום מלת נסבין [שכתב
המס"ה] וד"ל כן כ"ל:

לז) סמ"ך סמיכין. לשון מסורת המסורת [בלוחות שניות במאמר
הששי] וז"ל המאמר הששי בסמיכין ויחידאין
ומורדפין דע כי לשון סמיכה ששימשו בו בעלי המסורה
הוא מלשון קרוב ודביקה כמו סמך מלך בבל [יחזקאל כ"ד] ואין
לו עוד דומה במקרא אבל רז"ל שמשו בו הרבה באמנם המון
לחשיכה וגסמכה פרשה זו ודומיהן רבים. והנה כשיכתבו ב' מלות
או יותר בתוספות או בחסרון אות או מלה או בהלוקף מלה שאין
דרכה להסמך באותו אופן אם לא נמלא כוהרק במקום אחד כתבו עליה
לית דסמ"ך כגון וְדָגַן וְתִירוֹשׁ [בראשית כ"ז] כי כל שאר דגן ותירוש
בלי וי"ו החיבור במלת דגן וכן שְׁמִיר שְׁמִירָה במלתמה
[ישע"י כ"ז] לית דסמ"ך כי כל שאר שמיר ושית עם וי"ו
החיבור וכן במלות המוקדמין והמאוחרין [כ"ל שמלינו מלות שפעמים
הם מוקדמים ופעמים הם מאוחרים] בפסוק כמו שכתב קודם

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **לז**

הנביאים והכתובים שנקרא נמסר ב' דסמיכי ודומיהם רבים קפיטולוס. חופן ב' רלו פסוקי המקר' ועיין בש"ס : סיני . אחד מצעלי לקורנת חיה נמלאות המלות או המסורה ה' נקרא בן והוכח ריש הפסוקים אשר נמסר עליו . חופן פ' יתרו במלת וישמע . מ"ח אות השלישי חס נמלאה סמ"ך ועיין מה מלה אחת או פסוק **סיני .** בכחתי סוף פרק אחד ב' או ב' או ב' מקומות ג' ד"ה סיני ע"ש : נתנו אות וסימן לזכרון והן החידות מסוריות אשר יבואו

בשטר הד' מזה הנחמור [ובצעה"י תמלא לשונו לקמן] וליתר ביאור העיון נבאר לך עתה קלח ודמיון אחד [ברחשית י"ח פ' ד'] במלת יוקה נמסר ג' וסימן מוי דגבראי דפרולא צעלי המסורה נתנו סימן תרגום שלוש מלות הכמוכים למלת יוקה . א' . מוי הוא דין דסמ"ך למלת מייס . ב . דגברא [ישעי' מ"ט כ"ה] הוא תרגום מלת גבור דסמ"ך . ג . דפרולא [ח"כ כ"ב] הוא תרגום מלת ברזל דסמ"ך ל' עכ"ד מ"ח שס . חופן הרביעי כאשר תמלא מלת סימן לחוד בלי הוספה או ביאור וצד כוונת לג' דברים כוללים בראשון חס מלה אחת מהדיבור בזה פעם אחת בלי אות השימוש ופעם שס אות השימוש או חס יכיה לאחת מהן סימן דהיינו אות מבדיל ביניהם לזה נמסר נולח סימן שלא תטעה לכותבם כהדדי כמו [ויקרא כ"ה פסוק ד'] במלת כי ימוך אחיך נמסר סימן להבדילו בין וכי ימוך אחיך ובינו והוא חד מן ד' זוגין מן ג' ג' בעיני קדמא לא נסיב וי"ו תניינא ותליתאה גבין וי"ו במסורה רבתי ערך אות וי"ו ע"כ בספר מ"ח שס . שנית חס שני דיבורים דומים רק מחלפים במלה אחת או בטעם נמסר סימן כדי שלא נטעה להשוותם כמו במלת ושמו בדיו [במדבר ד' פ' ו' ופסוק י"ד] . נמסר סימן להבדילם מפני שהן מחולפים בטעם ולהבדילם נמי מן ושמו את בדיו [שס שולי היריעה פסוק

[שמות ט"ז] לית דסמ"ך כי כל שאר שבת שבתון וכן וידבר משה אל ד' [במדבר כ"ז] לית דסמ"ך כי כל שאר וידבר ה' אל משה ואם נמלאו בחלה יותר מצמקום אחד כתבו עליהם כך וכך דסמיכי כגון [וידבר חלקים] ג' דסמיכי [ויחמר חלקים] כ"ד דסמיכי כי כל שאר וידבר ד' ויחמר ד' . והאמת כי בטוחות המדויקות כשהם ב' מלות לבד לא כתבו דסמיכי כי די להם בעיגול שבין ב' המלות כמו ברא חלקים ג' והין לומר ג' דסמיכי כמו שכתבתי בהקדמה עכ"ל . והני המלקט העתקתי לשונו בפרק ב' בש"ס ע"ש :

ספרא . או בספרא ר"ל בספר זה ספרא . או בספרא ר"ל בספר זה
 שהוא עומד בו נ"ח : סבירין . מלח בדיו . שניפות אס שני דברים
 דע כי סבירין הוא ענין מחשבה דוניס מתחלפים בטעם לבד כמו
 כוזבת ר"ל שאדם חושב ומדמה [במדבר ז' פסוק כ"ד] במלח מלח
 בלבו שהוא בן אלף נמסר סימן
 ואינו בן ובלשון ספרא . סבירין : נפשי שהוא מתחלף
 אשכח ער מייגט וכן בלשון משנה בטעם לבד מחזירו הנאמרים בראשו
 סבור " : הייתי סבורים ענין [ו"ל המס"ק במדבר ז' פסוק
 היו וכן בדניאל ז' . ויסבור [כ"ד] מאת אלף סימן ופי'
 להשיגא ומנין וטיין בביאור העיני : שס המ"ח ו"ל מלח סימן מורה
 עמוד שיש לו חזירים בשינוי קלח והמה

[בפרשה הנ"ל פסוק ע' וע"ז] מאת אלף בטעם אולא גרס [דין דפסוק
 כ"ד ה"ל] במדבר חביר [בפרשה הנ"ל פסוק לא] בנתה רביע [וסימן
 רביעה רביע] דגל מחנה דן הוא רביעי לדגלים בו מלח אלף בטעם
 רביע ע"ל שס : ספרא . ר"ל הספר שתחב בו המלה הריא . אך
 לרין שדע כי כאשר נמסר על מלה אחת אשר בתרי עשר והס
 הושע יואל עמוס וכו' לית בספרא או כל ספרא דכותי' הוא נשמע
 כל ספר תרי עשר והמשל כגון בזכרי' ואם משפחת מצרים לא
 תעלה [זכרי' י"ד] נמסר עליו ג' ר"פ בספרא . אינו ר"ל בזכרי'
 לבד רק בכל תרי עשר וכן בזויכה ראשית המאת נמסר לית בספרא
 ר"ל בכל ת"ע וכן בספר עזרא [ר"ל אס ממלח מלח בספרא במסורה
 בספר עזרא] כגלל ג"כ ספר נחזי' ע"כ במוס"ה: סבירין . כתב המוס"ה
 [בזמר הסגני ד' כ"ח ע"ב] ו"ל דע כי סבירין הוא ענין מחשבה
 וכו' [עד מלח להשיגא זימנין העתקתי בזה"ע ע"ס] וכן יש דרך ישר
 לפני אים [משלי י"ד י"ב] תרגום אית אורחא דסבירין בני נשא וכו'
 בן יש מלון הרבה במקרא שסבירין בני אדם שהן בן ואינו בן כמו
 בהמה אשר יקרבו מנחה קרבן וכו' כל אשר יתן ממנו נמסר על
 ממנו חד מן וי"ו דסבירין ממנה כי בהמה לשון נקבה אונס טועין
 הן כי בן הקבלה ממנו והו"ו מנויים במס"ג פ' לו [ויקרא ו' פסוק
 ח'] וכן השאר . וכן ויעלו בנגב ויבא עד חברון [במדבר י"ג] נמסר
 על ויבא ה' דסבירין נבאוי וכן וצני דן חושים [בראשית מ"ו] ג'
 דסבירין וכן [נ"ל ד' דסבירין] וכן בן מלאחי בספר מ"ח ומנויים
 שס הד' ע"ס] ופירש שס חושבין ספרא מיטעת ש"ל וכן לשון
 יחיד כי לא היה לו בן זולת זה אבל טועים הם כי כך הקבלה וצני
 [שס] ולהיפך ה' דכתיבין וכן דכתיבין ובני כמו וכן זרובבל משולם
 וחגיאל

וחנניא [ד"ה א' ג'] וכן ד' אשר דסבירין כאשר ולהיפך יו"ד כאשר
 דסבירין אשר וכן במלות שחכר כהן וי"ו החבור כמו לא ישמע על
 פיך [שמות כ"ג] חד מן ג' דסבירין ולא ש"ל בוי"ו לפי סדר הפסוק
 אבל קד היא הקבלה בלי וי"ו החיבור ע"כ מנלתי וכן בחסרון מלה
 אחת ממשמעות המאמר כמו ה' פסוקים דסבירין אם ומטעין בהון
 [לפי המשך הפסוק סבירין קלת דל"ל כי אם] כמו כי אל חרני ואל
 מולדתי חלך [בראשית כ"ד פסוק ד'] סבירין קלת דל"ל כי אם אל וכו'
 אמנם קד הקבלה בלא מלת אם א. דין ב. בנאה [שמואל א' י"ח כ"ה]
 ג. כי איך יולא [שמואל ב' י"ט ח'] וגו' מנויים בספר מ"ח ע"ש וכן
 בחלוף מלה במלה כגון ג' מפני דסבירין מפי כגון ויסעו מפני החירות
 [במדבר כ"ו] וכו' וכן ע' על דסבירין עד כמו וירכתו על לידון
 [בראשית מ"ט] סבירין קלת ש"ל עד לידון כמו [ביהושע י"א ח']
 כתיב שם עד לידון וכו' על דסבירין עם כמו ולא שחם על לאן
 לבן [שם ל'] [סבירין] קלת ש"ל עם לאן] ועשית חסד על עבדך
 [שמואל ב' י"ט] כ"ל. ויש מפרשין סבירין לשון סברא ופירוש לפי
 הסברא היא ראוי להיות כך ונהי שמחזיק זה הפירוש הוא שנמלא
 זה הלשון בלשון יחיד כמו מאת עפרון החתי על פני ממרא [בראשית
 ל' פ' י"ג] כאשר שם לית דסביר אשר עג פני ממרא. פי' לית
 במקרא על פני שהסברא נותנת להיות אשר על פני וכן מפרשים כל
 סבירין שבמסורת לשון סברא. אבל לא סברא לי כי לפי זה היה
 להם לכתוב [ד"ל היה להם לבעלי המסורת לכתוב] מסתברין ודו"ק.
 ויש נוסחאות שנמשך על קלת המלות סבירין ומטעין או מטעין
 וסבירין ואינו אלא לתוספות ביאור אבל נמלא מטעין בלי סבירין
 וזה על הרוב בפסוקים וכו' [עד מלת מקומם העתקתי לשונו בלתי
 מ"ס במלת מטעין בש"ה ע"ס]: אמר המלקט נראה לי שיש ע"ס
 בדברי המ"ס שהעתקתי בד"ה כמו מאת עפרון וכו' לית דסביר וכו'
 פי' לית במקרא על פני וכו' וקשה הלא [בראשית י"ג פ' י"ט] כתיב
 נמי על פני ממרא בלתי מלת אשר. והגבון שכל"ל בדברי המ"ס
 הכל כמו שדה המכילה על פני ממרא [בראשית כ"ג פ' י"ט] לית
 דסביר אשר על פני פי' לית במקרא על פני וכו'. ואל יקשה בעיניך
 הלא [בראשית ל' פסוק י"ג] כתיב נמי על פני ממרא בלתי מלת
 אשר אין זה קושיא כי שם נאמר אשר קנה אברהם את הסדה לאחות
 קבר מאת עפרון החתי על פני ממרא הנה מלת אשר הנאמר בחתלת
 הפסוק מושך עלמו ואמר עמו והוי כאלו כתיב אשר קנה וכו' אשר
 על פני ממרא. משא"כ הכא [בראשית י"ג] הכל לא קדים לי' מלת אשר

עטור סופרים . לדעת רש"י ז"ל בפסוק ע"כ נ"ל וממלת ואל יקשה ביאורו יפה . ולדעת הרח"ש ז"ל בעיניך וכו' עד מלת אשר בפסוק ופירושו הסרה [עיון פירש"י במסכת מלחתי בספר מ"ח : ענינא . או נדרים דף ל"ז ע"ב] שם מונה בענינא . כתב המס"ה ז"ל ועסה מלין עטור סופרים חפצם מלת בענינא מבו ומי הם ודעת דע כי לא נמלא בעלי המסורת עטור סופרים . ענין . לבון ענין רק כדעת הרח"ש כמו בקבלת נמלא ח' פעמים וכולן בלשון [בראשית י"ח פ' ה'] נמסר ה' מלין עטור סופרים שראוי להיות ואחר תעבורו בוי"ו [ר"ל שהסופרים חסרו הוי"ו מ"ח ברות עיי"ן בראשית שם] ועיון במנחת שי פ' וירא בראשית י"ח פ' ה' שהאריך בזה : ענין ענינא . הוא מבואר וכאשר בא במסורה מלת בענין רלו בזה ברותו סימן או ברותו ספור כמו במלת ויהיו כל ימי [בראשית ה' פ' ה'] נמסר ז' . בענין . מ"ח . ומסיים המ"ח בבראשית שם ודע דחשיב הכא מלות כל ימי דסמיכי למלת ויהיו לחפוקי דהנוך ודלמך ויהי כל ימי כתיבי עכ"ד שם ועיון בב"ה : פסוק . דע כי לבון פסוק אינו או מנוחה שהוא אחת מתוארי העלל לכך הושאלה המלה לזה כמו שנמסר במס"ג פ' מקץ במלת אחד נחנו קדמא [ר"ל הראשון] בני איש אחד נחנו תנינא בני איש אחד בארץ כנען כינון בני זריזים בני ארץ כנען עללים ויורה בזה על יתור הטעם והמלות אשר יבדל הראשון מן השני אבל יתכן יותר שיורה על טעם התנחלת שהוא בראשון בלתי משרת מונח לכך כינו אותו בתואר זריז . אבל בשני בא משרת מונח לפני התנחלת לכן תארו אותו בתואר עלל :

עכ"ל מ"ח ברות עיון : פסקא . כוונו במלה זאת

אות ע"ז

ענינא . עצל :

אות פ"א

פסקא . פסקין . פסוק .

זאת

ביאור הענין מבוא המסורה פרק ד ביאור המלות לח

זאת ב' כונות ראשונה ידועה אינו לשון עברי אך לשון ארמי
למדקדקים והוא הנקרא קו ארוך והרבה לשונות מתורגמין כן ר"ל
בין שתי מלות נקרא פסקא. הכוונה הפסקה [ובלשון אשכנזי] אויף
השניה היא באמצע פסוק והראשון הערין] כעו חדל להיות לשרה
הוא בקלת הפרים תרגומו פסק [ועיין
[בראשית ד' פ' פתח דספרא . פנים בשולי היריעה] :
ח' [ויאמר קין אל ואחור . פריגמא . פתח דספרא .
הבל אחיו] שם בין עיין צבה"ע מ"ש

מלת ויהי בהיותם למלת הבל שם בשם המס"ה : פנים ואחור .
אחיו הקודם יש הפסק פרשה] הוא כינוי לב' מלות לפניו ולאחריו
הבל הרב לנוחלנו בספרי אור [עיין צביאור הענין] : פריגמא .
תורה ממחן בזה ואמר שאין כאן הלועזים

פיסקא [וז"ל האור תורה שם טעה המדפים שעשה פיסקא בין
אחיו ליהי בהיותם כי בכל הספרים וכו' אין כאן פיסקא עכ"ל]
הבל הראשון האמתי הוא בפ' וישלה [ל"ה פסוק כ"ג] במלת וישמע
ישראל עכ"ל מ"ח . ועיין בשולי היריעה לח) : פתח דספרא .

וכתב המס"ה בלוחות הראשונות [בדיבור ראשון דף י"ד] וז"ל .
ועתה אבאר מה פתח דספרא הגה ידוע מדרך הניקוד כי לא יבוא
אחנתחא וסוף פסוק תחת פתח גדול או קטן [ר"ל סגול הנקרא
פתח קטן] רק יתהפכו לקמ"ץ גדול אבל נשארו מהן בכל ספר וספר
שלא יתהפכו והן נקראין פתח דספרא ונמנין עפ"י המסורת והן
י"ט בספר בראשית עגון לאשה ויאכל [בראשית ג' ו'] נָחַר וַיִּשֶׁשׁ
וַיִּאָבֵד וַיְבַלְגֵה [שם יו"ד יו"ד] אלי וַאֲבָרְכֶם י"ב מנהון פתח

באחנתח ומונניים על ככון בספר מ"ח [בראשית
י"ז י"ז] ע"ש וז' מנהון בסוף פסוק וכן בכל ספר וספר נמנין
אותן שבאחנתח לבד ואותן שבסוף פסוק לבד והתערבו הפתח"ין
והסגול"ין יחד עכ"ל וכך כתב לעיל בזה המאמר אכן דע כי בנלות
שם פתח"ין בפתח"ין דספרא ערצבו הסגול"ים בחוף הפתח"ים :
פנים ואחור . עגון שמות יו"ד פסוק י"ד במלת לפניו נוסר ד'
פסוקים אית בהון פנים ואחור [ר"ל מלינו ד' פסוקים שיש בהן פנים
ואחור שבכל חד מנהון כתוב מלת לפניו ומלת לאחריו ושם המה
מונניים במס"ג מ"ח עם מעט נוסף : פריגמא . כן קראו ההפסקה

ששאלנו שולי היריעה

לח) פסקין . וז"ל מס"ה בלוחות שניות מאמר ד' דף כ"ו וז"ל
ועתה אבאר מהו פסקין הגה יש טעם אחד
הנקרא

הלועזים קוראין לפסקא בחמלע שבחמלע הפסוק כגון ויאמר קין פסוק פריגמא ויש שקוראין כן אל הכל אחיו [ברחשת ג'] ויהי דווקא לפיסקא שבחמלע פסוק בהיחוס בשדה נמסר עליו כ"ח והיא בין פרשה לפרשה כמו שזכרתי פריגמא בחמלע פסוק ד' מנהון לעיל במלת פסקא שהיא צפ' בתורה [וכבר כתבתי שהא"ת חולק על וישלח

שולי היריעה

הנקרא פסק או פסיק והוא מקל בין ב' תיבות [ור"ל הוא קו ארוך כמומקל] והן ב' מינים . האחד הוא הפסוק שאין אחריו רביעי כגון ויקרא אלקים / לאור יום . עשו / בלה וקראו להן פסקא לספרא כי כן נמלאים בכל ספר וספר והן נמנין ע"פ המסורת כגון בספר בראשית כ"ט פסקין ובספר שמות י"ט פסקין וכן בכל הספרים . והמין הב' הוא הטעם הנקרא לגרמיה והוא כלמות פסיק ממש אבל תמיד אחריו רביעי ובספר טוב טעם תמלאו גם בשער שבני לוחות הדבר בו עכ"ל [והשתקתי את לשונו בפרק ג' בד"ה לג' ע"ש] וז"ל במאמר יו"ד בלוחות שניות [דף למ"ד ע"ב] ועתה אפרש מלת פסיק . דע כי לשון פסוק אינו לשון עברי אך לשון ארמי והרבה לשונות מתורגמין כן ר"ל בלשון הפסקא [ובלשון השכנזי חוף הערין] כמו חב"ל להיות לשרה תרגומו פסק וכן נישבת הין [יהושע ה'] ופסק . ויכלא הטע [שמות לו] ופסק . ולא יסף [בראשית ל"ט כ"ו] ולא פסק [אמנם בתרגום שלפנינו הוא ולא אוסיף] ערס יכרת עד לא פסק על כן נקרא הפסיק פסוק : ומזה קראו ג"כ למקום חילוק בין פרשה לפרשה פיסקא כמו שאמרו ב' פרשיות בתורה דלית בהון פיסקא ברישא והם וילא ויחי ועיין אור תורה שהאריך בזה ומאיים שם וז"ל אם אמר אדם וילא אין זה פיסקא אמת אמר אך לריך שיובן אין זה אין בתוכה [ר"ל בכל סדרא וילא לא נמלאת לא פתוחה ולא בתומה] ואם אמר אדם ויחי אין זה פיסקא אמת אמר אך לריך שיובן אין זה אין בראשה והנה טעה מי שטעה וחשב שאין זה פיסקא האמור בוילא כאין זה פיסקא האמור בויחי עכ"ל וע"ש וקלרתי לשונו לענינינו ודלגנו הבלתי מוכרח . וב' פרשיות בתורה דלית בהון פסקא בחמלע הפרשה והם וילא ומקץ וכן יש פסקא בחמלע הפסוק ד' מנהון בתורה כגון ויאמר קין אל הכל אחיו ויהי בהיחוס בשדה [וכבר כתבתי בביאור הענין שהרב בעל אור תורה חולק על כך מסורה ואומר כך דהכא לאו ממנינא הוא ע"ש ויש קוראין פיסקא זו פריגמא עכ"ל] ועיין לקמן במלת פריגמא :

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **לט**

על כך מסורה ואומר הכ דהכא וישלח ודכוותי עכ"ל מ"ח ברות לחו ממנינא הוא] ואינו יודע פ"ה ולישנא קטיעה היא וכ"ל מאיזו לשון הוא גם בעל הערוך לא פריגמא הלועזים קוראים כל הביאו אך הלועזים קוראים כל הפסקות בין פרשה פתוחה או ההפסקות בין פרש' סתומה או פתוחה

פתוחה או סתומה **פִּשְׁטִין . פִּשְׁטִין צבחר .** ויש שקוראין כן פריגמא בליר"י **פתח :** דווקא לפסקא הרי"ש ושאלתי את אות צדי"ק שבתלמע פסוק כן הוא במס"ה [ועיין **צוואה :** ביאור הענין] : מגיד לי וענין

פרשה פתוחה וסתומה מבוחר צוואה . נקרא צפי בעלי בפוסקים ויש בהן פלוגתא והכלל המסורת הלווי הגאמר מפי שפרשה פתוחה יש לה ב' לורות הגבורה לנושה רבינו ע"ה אופן האחד בהי השיטה ומניח חלק עשיית המשכן וכליו והן בפרשת כשיעור ט' אותיות והגורה ט' תרומה הגוה [עיין לעיל במלת השנית מניח שיטה שלימה ומתחיל משכנא] קריא בעלי המסורת בשיטה השלישית ופרשה סתומה קראו כך לכל עשרים וארבע מניח חלק בתלמע השיטה כשיעור ספרי קודש כאשר נזכרו כמה וכמה ג' תיבות של ג' ג' אותיות ואח"כ פעמים במסורת רבות . עיין מסיים השיטה ואם גמר בהוף השיטה

מתחיל בתלמע השיטה השנית . והכלל הפתוחה תמיד נראש השיטה והסתומה תמיד בתלמע השיטה עכ"ל מס"ה [בשער שבדי לוחות] : **פִּשְׁטִין .** וז"ל מס"ה [בלוחות שניות] מאמר תשיעי דף כ"ט וז"ל ופירוש פשטין הנה יודע כי פשטא הוא שם אחד מן הטעמיים המפסיקים ולפעמים משימויים שנים על תיבה אחת וקורין לה ב' פשטין כאשר יתבאר בספר טוב טעם צעה"י . והנה הם ר"ל הבעלי מסורת קראו פשטין לקצת מלות הנקודות בפתח וכל חברותיהן בסגול כמו [במלת חעלה שמות ג' פסוק י"ז] נמסר ח' פשטין [ר"ל שהאל"ף והעי"ן בפת"ח י"ז כי כל שאר בסגול אַאֲלֶהָ וכן וַאֲסַפּוּ] שמות ד' פסוק כ"ט] נמסר שם יו"ד פשטין [ר"ל

כי כל שאר וַאֲסַפּוּ עכ"ל . אנוס במסורה שם במלת ויאספו נמסר במסורה שלפניו ויאספו יו"ד פתחי"ן : פשטין צבחר .

פירושו פת"ח קטן שהוא סגול וגמלא במסורת [יחזקאל ו' פסוק ט'] וסימן מ"ה פ' י"ב [ושם ביאורו במסורה באמרו פשטין לבחר פירושו פת"ח קטן . מ"ח : פתח . היא תנועה קטנה ופת"ח קטן היא סגול כאשר

כאשר כתבנו וכאשר כתבו כחם פת"ח לפעמים יורה על פת"ה ממש ולפעמים על סגו"ל כאשר נמסר [בראשית ב' פסוק כ"ב] במלת הללע .

מ"ח : קריא . ז"ל מס"ה [בלוחות שניות במאמר העשירי דף למ"ד] וז"ל הנה קראו בעלי המסורת כל עשרים וארבע ספרים קריא כמו

שקראו להם בעלי

התלמוד מקרא

אות קו"ף . קריא .

באמנם חזרנו על כל המקרא . לעולם ישלש אדם שליש במקרא וגם קראו לכל פסוק מקרא באמנם אין מקרא יולא מידי פשוטו מקרא מסורה הוא וזולתם רבים לט) ועיין בשולי היריעה : ודע כי לא על כל ענין ועל כל מנין כתבו קריא או בקריא והנשל על מלה הנמצאה רק פעם אחת כתבו עליה לית ולא לית בקריא וכן כשנמצאו ב' או ג' פעמים וכו' לא כתבו ב' בקריא או ג' בקריא וכו' ובספרים שנמצא כתוב קן אינן אלא לתוספות ביחוד או ליפות כתיבתן כדי למלאות השורה כמו שכתבתי בהקדמה ההרדוית ע"ש . ובמסורה קטנה לא נמצא לעולם [ר"ל מלת בקריא שזכר] אכן בקלת מקומות הולרכו לו במסורה גדולה כגון כשיש מלה אחת בספר אחד הרבה פעמים ובשאר הספרים לא נמצא רק פעם אחת כתבו עליה לית בקריא וכל ספר פלוני דכוותי' כגון שיטה אחת מן י"ו מלין ותקע כף ירך [בראשית ל"ב] נמסר לית בקריא וכל יחזקאל דכוותי' . [ר"ל מלת ותקע ליתא בכל ספרי אנ"ך רק דין דכתיב הכא ובספר יחזקאל נמצאים מלות תקע דכוותיה דהך עכ"ד המ"ח סס] . וכל הטף בנשים לית בקריא וכל שיר השירים דכוותיה [כוונת המסורה על מלת בנשים ליתא בכל ספרי אנ"ך וכל שיר השירים נמצאים מלות בנשים דכוותיה דהך כ"ל] וכן שיטה אחת מן כ"א דכל ספרי דכוותיה בר מן חד וכל קריא לית דכוותיה כגון כל ספר בראשית וי"ד [ר"ל כל ספר בראשית כתיב ויולד פלוני את וכו' בר מן חד [כתיב בספר בראשית] ויולדו להם בניס אחר המצול [בראשית יו"ד א'] וכל קריא ויולדו בר מן חד וילדה לו בניס [שמות ד'] או בנות וכן כל ספרי ח"י חד נולה וכל קריא ח"י חלוף לה

כגון

שולי היריעה

לט) ומסיים שם וז"ל אך תמהתי מה שהתמון קוראים שם זה לספרי הנביאים ביחוד ולא מלאתי טעם כתוב על זה בכל הספרים שראיתי . אך לבי נאמר לפי שרוב הנביאים אמרו בקריאה כמו הלך וקראת [ירמי' ב'] וקרא עליה את הקריאה [יונה ג'] ודומיהן ע"כ נקראו ספריהן מקרא :

ביאור הענין מבוא המסורה פרק ד ביאור המלות מ

כגון זרעית הנראה וכל קריא זצ"ה : קרחי . עינו מדיעה
הנראה וכל קריא שבת שבתון ובעלי המסורת כתבו מלה זו
"ז"מ מן חד שבתון שבת דפרש' במלות דומות בפסוק אחד אשר
המן פ' בשלח וכן כל קריא חזיו קלתן בוי"ו החבור וקלתן לא חזי
ואתנו זרמן חד קרחי . קרחין . קראו לאותן
כתיב איש אתו שחטות וי"ו החבור
ואזיו תיראו [קדים אתנו לחזיו] קרחו כאלו הוי"ו נמרע . עיין
ובאלה רבים עכ"ל שם לענינו
כאן : קרחי . עיין זצ"ה"מ . כמו

ושמסר ביחזקאל [ל"ח פסוק י"ד] חד מן ד' פסוקים דחית זכון לא
לא ולא קדמי קרחי ותרין אתרין נסבין וי"ו ולפעמים ניסף הביאור
במסורה עלמה כמו [דברים ח' פסוק ט"ו] במלת שרי ושרי נמסר
במס"ק קדמא קרחי [ר"ל הראשון] בלי וי"ו שרי ושאר ח"י שם
בפסוק כתיב ושרי בוי"ו ג' זימנין וכן ש"מ [שמות י"ח פסוק ד"ח]
נמסר במס"ג במלת שרי [שם] ד' פסוקים חית זכון ד' מלין דמיין
קדמאה ותנינא ו' ותליהא קרחי ורביעאה נסיב וי"ו כוונתם
מלינו ד' פסוקים שבכל פסוק מה"ד הנ"ל יש בהם ד' מלות דמיין
הראשון והשני והשלישי מהם בלי וי"ו והרביעי מהם בוי"ו והראשון
מהד' פסוקים הוא מלות שרי שרי ושרי [שמות י"ח כ"ח] ושאר
מנויים שם במס"ג : קרחין . ביאורו כמו במלת
קרחי וזכריו יאמרו קרחין . וכתב המס"ה [בלוחות שניות במאמר
הבביעי [דף כ"ח] וז"ל ועתה אבאר מלת קרחין והוא להפך ממלת
נסבין [עיין בלוח גו"ן במלת נסבין מ"ש שם] ולא באה [ר"ל מלת
קרחין שזכר] רק על הוי"ו שזרעית התיבה וזה כשיהיו בפסוק אחד
או בענין אחד ג' או ד' מלות או יותר קלתן עם וי"ו זרעית וקלתן
בלי וי"ו כתבו על אותן שעם הוי"ו נסבין ועל אותן שבלי וי"ו קרחין
כגון ו' פסוקים מן ד' ד' מלין ב' קדמאין קרחין וב' בתראין נסבין
וי"ו כמו ואלה חת שופטיכם וגו' בין בין ובין ובין [דברים ח' ט"ז]
זדומיהן וכן ד' פסוקים דחית זכון ד' מלין דמיין ג'
קדמאין קרחין ורביעאה נסיב וי"ו ויבחר משה אנשי חיל וכו' שרי
שרי שרי ושרי [שמות י"ח פסוק כ"ה] וכן ב' פסוקים דכל חד ד' ז'
מלין קדמאה קרחין וג' בתראין נסבין וי"ו כמו וקץ פתילם
לעשות צחוק וצחוק וצחוק [שמות ל"ה] וכן וי"ו מלות דמיין
בפסוק חד א' ב' ה' [ר"ל הראשון והשני והשלישי] קרחי : ג' ד' [ר"ל
השלישי והרביעי והשישי] וי"ו [כ"ל של"ל נסיב וי"ו] וסימן ואלה יעמדו
וכו'

צביאור הענין] : קטיעין מלשון וכו' רחובן גד ואשר וזבולן דן
 קליה וכריהה כמו וקלץ פתילים ונפתלי [דברים כ"ז י"ג]. וצפסוק
 [שמות ל"ט] תרגום ירושלמי לא תתאוה בית רעך שדכו ועבדו
 וקטע יתהון . ועיין בשו"י ותמנה שורו ותגור' בס' ה' נמוכר שם
 היריעה מ) : קבוי. ש"ש קרהי פי" שדכו
 הו"א תנועה : קטיעין . קבוי : שדכו הם צלי וי"ו
 גדולה ידוע אבל צעלי המוכרת ושהר"א עס וי"ו עכ"ל לענינו :
 פסס רבוי

שולי היריעה

מ) קטיעין . לשון הגוס"ה [במחמור השיעי בלוחות שניות דף כ"ט] וז"ל
 ופירוש קטיעין מלשון קליה וכריהה כמו וקלץ פתילים
 [שמות נ"ט] תרגום ירושלמי וקטע יתהון וכן יפלה כליותי [חיוז ע'] יקטע
 כליותי והנה ידוע כי נמלא ה"ב מן הותיות גדולות בחג"ך וה"ב מן
 אותיות קטנות ובמסורה קראו לכל ההת מן הגדולות רבתא והקטנות
 זעירא כמו במלת בראשית הבי"ת רבתי ויקרא ה"א זעירא והנה
 במסורת המדוייקות לא קראו הוי"ו הקטנה וי"ו זעירא אך וי"ו
 קטיעה פירש קלולה מעט מלמטה כמו את בריתי שלום [צמודבר
 כ"ה] וי"ו קטיעה [ועיין חור תורה שהאריך בזה] וכן לא נשה לבוא
 נפשו [תלים כ"ד] נמסר וי"ו קטיעה . ותמתיח אני על כל המפרשים
 אשר רחיתי שלפי פירוש כולם הוא כתיב נפשו וקרי נפשי וכן רחיתי
 נוסחאות שהכתיב הוא נפשו והקרי נפשי [תלים שס] ואין ספק כי
 הוא טעות סופרים וטעו בין זה ובין פדה נפשו מעבור בשחת [חיוז
 ל"ג ל"ג] שהקרי הוא נפשי וכן הוא נמנה ר"ל כך דחיוז המזכר
 עס נ"א מלין דכתיבין וי"ו וקריין וי"ד ולשוא נפשו לא נמנה עמיהן
 הרי שאינה אלא וי"ו קטיעה והכלל כי לא קראו אות קטיעה אלא
 הוי"ו לבדה כי כן קראו לה במקום אחר ארוך [עיין לעיל באות
 ח' במלת ארוך מ"ש שס] כגון וי"ו ויזתאו"י אריכתא ולא רבתא כי
 הוי"ו הרבתא הוא וי"ו דגחון ועיין בח"ב רבתא וכ"ב פסוקים דלית
 בהון לא ארוך ולא זעיר פירוש לא וי"ו ולא יו"ד כמו לאמר לך התן
 ארץ כנען אבל נחלתכם [תלים ק"ה] ועוד שמשו במלת קטיעה
 במלה שיש בה ב' נחים ונמלאת בג' נוקמות האחד חסר הנח
 הראשון והשני חסר הנח השני והשלישי חסרים שניהם כמו
 יאריכון [ר"ל דרך משל כמו מלת יאריכון ה' כתיב יארכון [שמות
 ד'] כתיב שם חסר יו"ד ומ"ל וי"ו והאחד כתיב יאריכון [מלא יו"ד
 וחסר וי"ו [דברים ה'] והאחד כתיב יארכון [שם ו'] חסר דחסר נמסר
 עליהן

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **מא**

רבוי [עיין צביאור הענין] ויותר פעם יקראו קמ"ץ וכוונתם קמ"ץ נכון שיוורה על נשון רבי' כמו שנמסר] ממש ופעם יקראו קמ"ץ וכוונתם צמסורה [צמדבר ה' פסוק ע"ז] ליר"י הנקראת קמ"ץ קטן אבל מלה צמלת והעמדה נמסר שם [והעמדה]

לית וחסר וכו"ל חד לקמ"ץ ממש קמ"ץ מן ז' ז' וז'ין חד מיטוט אות רי"ש

וחד רבוי [פי' סס] רבוי . רפה . רפי . יקראו צסס לוי המ"ח וז"ל פי' **רפיין :** קמ"ץ קטן . מ"ח

חד מיטוט שאותיות המלה מעטים וחד

רבוי שאותיו המלה מרובי' מחברתה מלחות בחותיות הנחות והוא כמו [א] והעמדה דין חסר יו"ד והצרו מלא אחר כחצו לעיל במקומו [יחזקאל כ"ד י"ח] והעמידה מלא יו"ד [ועיין צב"ה : רפה . מלה ידועה עכ"ד שם בקילור ועיין שם כל ה"ז למדקקים ובעלי המסורת השתמשו זה בצדדים מתחלפים אות חסרה זוגין כי שם נמנו : רפה רפיין **דג"ש** [עיין צביאור המלות] ומסיים שם

המ"ח וכאשר האות שאחר אותיות ובלב [ר"ל הנקודות צשו"א] המשמשות הוא צלי דג"ש אז יאמרו רפיין : : דהיינו כאשר הן בנקודות שו"א להבדילו מאותן שהן דג"ש אחר אותיות ובלב [ר"ל הנקודות צפת"ח] [צבעדר ה"א הידיעה] והן נקראין דגשיין . וז"ל מס"ה וידוע ג"כ כי אותיות בל"ב הפתוחים המורים על ה"א הידיעה תמיד דג"ש אחריהן לפיכך קראו לתיבות פתחין האלה דגשיין והעתק לשונו צש"ה] וכן אחר ה"א השאלה כמו [צראשית ד' פ' ע'] צמלת צמלת השמר נמסר לית רפי [פי' מלת השמר צה"א השאלה או התימה ליתא] [רק דין דכתיב הכא צראשית שס] כי כבר נמלא מלת שומר [תלים קמ"ו ו'] שם ה"א היא ה"א הידיעה והשין דגושה עכ"ל מ"ח : ועיין צשולי היריעה מא) : שבר

שולי היריעה

עליהן חד קטיעה ידיה וחד קטיעה רגליה וחד קטיעה ידיה ורגליה עכ"ל [ר"ל חד קטעי' ידי' חסר היו"ד צמלת יארכון [שמות ר'] ומלא וי"ו וחד קטעי' רגלי' [ר"ל הוי"ו דברים ה'] דכתיב יארכין וחד קטעי' ידיה ורגלי' [דברים ו'] דכתיב יארכין חסר. דחסר [והביאה המסורה הזאת המנחת שי צפ' ואתחנן צמלת יארכין הנ"ל ע"ש : מא) עיין לעיל צשולי היריעה אות כ"צ מ"ש שס צסס המבין חדות : רפיין . וז"ל מסורת המסורת [צמאמר השלישי צלוחות שניות דף כ"ד]

שולי היריעה

וז"ל המחמר השלישי בדגש"ן ורפין ומפקקן וקלח דיני השו"א בידוע שהדג"ש היא הנקודה בגוף האות . והרפי הוא קו ישר כמו פת"ח נתנו על ראש האות ובפרט באותיות בג"ד כפ"ת כאשר ביארתי בפרק שירה . והנה בעלי המסורת לא דברו מאלה כי אם מעט וכולן מבוארים ואין לורך לדבר בה ולריך שתדע כי קראו ג"כ אותיות רפיות ט"ם שק"ץ נוזלי"ם וזה כאשר ראוים להדג"ש ונפל מהן הדג"ש להקל ורובן מבנין [פעל הדג"ש] כגון נו"ן ויקנאו בו אחיו [בראשית ל"ז] וקו"ף של ויבקשו ... הרודפים [יהושע ב'] ולמ"ד של שלחו באש מקדש"ך . [תלים ע"ד] אכן באותיות בג"ד כפ"ת לא יפול הדג"ש מהם כי אם מעט מזעיר כמו מבציר חביעור [שופטים ח'] מַגְבוֹרָתָם בוש"ם [יחזקאל ל"ב] ודומיהם מעטים ואפילו מאותיות ט"ם שק"ץ נוזלי"ם לא נפל הדג"ש לעולם רק מן אות הנקודה בשו"א כמו אלה שכתבתי ועל הרוב מ"ם שוואי"ת הבאה אחר ה"א הידועה כמו המדבר אליכם [בראשית מ"ה] המלמד ידי [תלים קמ"ד] הַיְקָרְבָן תרומה [ישעי' מ"ם] לכולן קראו אותיות רפיות אע"פ שאין עליהן קו רפיה וחומר אני שראוי לשום עליהן קו הרפי להודיע שחסר הדג"ש כמו וַיִּקְנְאוּ וַיִּבְקְשׂוּ שְׁלַחַי המדבר המלמד . המשלח . ודומיהן פן יחשוב הקורא שהסופר השמיט הדג"ש ויקראום בדג"ש לכן אני קורא חגר על בעלי הדפוס אשר בזה הגליל שאין משינוין רפי אפילו על בג"ד כפ"ת באמנם שאין לריכין להם מאחר שאין בהם דג"ש בידוע שיש בהן רפי וטעות הוא בידם ומכל מקום במלת מורגלות כמו וַיִּשְׂאוּ וַיִּסְעוּ וַיְהַלְלוּ הללויה בטולן חסר הדג"ש ואין לורך לשום עליהם הרפי מפני רבוים . וגם קראו ה"א רפויה כל ה"א שדינה במפיק ואינה כמו דמי שחרה [ויקרא י"ב] באמה בתה [יחזקאל] ודומיהן וכו' עד כי לא נמלא נקודה באות האחרון של התיבה [העתקתי לשונו לעיל באות מ"ם במלת מפיק בש"ה קחתו משם לכאן : והנה ידוע מדרך הדקדוק כי אותיות בל"ב המשמשים בראש התיבה דינם להנקד בשו"א לולי המצטלים כאשר ביארתי בפרק השימושין ובעלי המסורת קראו לשו"א כזה רפי ולא יתכן אחריו דג"ש לעולם כמו בבית ו' רפין בכסף ע"ו רפין [בראשית כ"ג כ"ו] לכסא ו' רפין וכן : ... שלא על : ... בג"ד כפ"ה כמו בלילה [בראשית י"י] מ"א פסוק י"א] ג' רפין בחרב ח' רפין וכן כשהם : ... נקודים בחיר"ק בסיבת השו"א הבא : ... אחריהם כמו בבהמה ו' רפין בשדי ח' רפין ודומיהן וידוע ג"כ כי אותיות בל"ב : ... הפתוחים : ... המורים על ה"א הידועה . תמיד

שולי היריעה

מב

דג"ש אחריהם לפיכך קראו לחיבת הפתח"ן האלה דגושי"ן כמו בפל' ז'
 דגושים לטוב [במדבר ל"ו פסוק ו'] ב' דגושי"ם [כך נמסר שם
 במס"ק] [ופי' שם המ"ח וז"ל הטי"ת צדין אחר פת"ח למ"ד
 השימות אחר שנפלה ה"ח הידיעה: א' . דין : ב' : ולשהור [קהלת
 ט' ב' עכ"ד] וכן כשהם קמולים בעבור אחע"ה מנו אותם כמו לאדם
 י"א קמולין לחיש לב' קמולין [כך נמסר במס"ק פ' מקץ [בראשית י"ד
 מ"ג ו'] [ופי' שם המ"ח קמ"ן למ"ד השימוש לחלוטם ה"ח הידיעה אשר
 נשמטה עכ"ד שם] והכלל כי תמיד מונין את המועטין אם דגושין
 או רפין וכשניהם מועטין הם מונין את שניהם כמו בטוב ד' רפין
 בטוב ט' דגושין כגשר ד' רפין כגשר ו' דגושין וכסהן זוגות
 שנים שנים דהיינו ב' רפויין וב' דגושין קראו להן מלעיל
 ומלרע כאשר אבאר במאמר שאחר זה [והעתקתי לשונו באות מ"ס במלת
 מלעיל ומלרע ע"ש] וכשניהם מרובין כמו בדרך בדרך במדבר
 במדבר בעיר בעיר לא מנו לא הרפויין ולא דגושי"ם
 הדגושי"ן מפני רביון וגם ה"ח התימה או השאלה
 הנקודה בחט"ף פת"ח קראו רפוייה כמו השו"מ אחי [בראשית ד'
 נמסר שם לית רפי [עיי'ן צ"ה] הש"ש כל הארץ [שם י"ח]
 נמסר לית רפי אכן כשהיא פתוחה מפני אחע"ה לא קראו
 לה רפי רק פתוחה כמו החיש כמוני יצרח [נחמיו ו'] לית בפת"ח העבד
 ישראל [ירמיו ב' ב'] לית בפת"ח ודע כי גם לוי"ה השימוש
 אשר בראש אותיות אית"ן קראו רפי כמו ואשא ב' רפין ויאמר ו'
 רפויין ותשמע ה' רפויין וכן כשהיא נקודה צ' בחיר"ק
 בעבור יו"ד האית"ן שאחריה כמבואר בפרק השימושי'ן כמו וישלה
 ט"ו רפין ויהי ל"ב רפין [וז"ל המפרש שם במס"ס פי' שהוי"ו
 המשמשת נקודה העלמית שלה שו"א רק כשתבוא לשמש על יו"ד
 שדינה בשו"א תהפך שו"א הוי"ו לחיר"ק והיו"ד תשאר בלי נקודה
 ואז נקרא חיר"ק גדול וכן כשתבוא לשמש על אות שוא"ת זולת
 היו"ד תהפך השו"א לשור"ק כמבואר בכל ספרי המדקדקים עכ"ל
 המפרש] וכן כשהיא נקודה בשור"ק [ר"ל הוי"ו השימוש אשר בראש
 אותיות אית"ן שזכר] בעבור תי"ו וגו"ן של אית"ן הנקודות בשו"א
 כמו ויתבגר ישראל [ישעיה מ'] ב' רפויין וינספדה ציון [ירמיו נ"ח]
 לית רפי והכלל כל ווי"ן בראש העתידים בשו"א או בחיר"ק
 או בשור"ק קראו להן רפי חוץ כשהן שנים האחת בשו"א והשנייה בפת"ח
 או קראו להן מלעיל ומלרע כמו שכתבתי לעיל [והעתקתי לשונו
 באות מ"ס במלת מלעיל ומלרע ע"ש . ודע כי תמיד מנו הרפויין כי

דג"ש כמו במלת חיות [שמות ח'] [שבר . עיין צביאור המלות] כמו פסוק י"ט] נמסר לית רפי . במס"ק [צמדבר ל"ח] [פ' כ"ד] כי במקום אחר כתוב חיות ה"ד קדמא [ר"ל הראשון שם פסוק דגושה : מ"ח וז"ל המ"ח כתיב ויקח משה ואלעזר הכהן וגו' כל כלי במס"ק פ' שמות הכ"ל לית רפי אות ש"ן מעשה. חנין [פסוק ה"ד כמשפט שבר . שיטין : כ"ד הכ"ל] ויקח משה אחר ת"ג לאפוקי חיות צפת"ח היווד דגושה ונקדו הכא [שמות ח' פ' י"ט הכ"ל] החי"ת בקמ"ץ ולא צפת"ח שלא יתערב עם חיות השדה כי כך להכא הוא - תואר מענין חיים עכ"ד שם ועיין צביאור הענין : שבר : מלה ידועה למדקדקים .

וכוונת בעלי המסורת במלה היא להורות על טעם חביר כי מלת שבר הוא לשון עברי מה שהוא בלשון ארמית חביר כמו וכו' עיין צביאור הענין . שיטין . הרבה שמשו רז"ל בלשון שיטה באמרם שיטה של פלוני וכן קראו בעלי המסור' שיטה למה שקראו רז"ל שיטה ר"ל הלעת דברים מענין אחד כגון סכום פסוקים או זגין או מלת שרי וגו' ומשתנין בטעמא וסימן כלי שבר והשירים למעל' פירושו בקדמא כתיב מלת כלי ושייך בו לשון שצירה מלת הכהן בטעם חביר . חנין כתיב ב' שרי אשר שייך בהם מעלה מלת הכהן בפשטא שהיא למעלה על המלה . עכ"ל מ"ח : שיטין : ל' מס"ה [במאמר החמישי בלוחות בגיות ד' כ"ו וז"ל המאמר החמישי בשיטין וכו' הרב' שמשו רז"ל בלשון שיטה באמרם שיטה של פלוני שטה אחרינא וכן שיטה התלמוד ולא ידעתי מאיזו לשון הוא גם בעל העריך לא הביאו אך מלאתי בתרגום שיר השירים בפסוק לחיזו כערוגות הבושם חרין לחין חבנין דיהיב לעמי' כתיבין בעשר שיטין דמיין לשיטין גינחא בוסמא וכן ועל

שולי היריעה

הם המועטין כי רוב הווי"ן שבראש האית"ן הם וו"י הסיפק והם פתוחי"ן ודגושי"ן אחריהן ולא מנו אותן מפני רבויים אבל כשהן קמוצים מפני אל"ף האית"ן על הרוב מנו אותן כמו ואשים ט' ואדע ג' וכו' ומסיים שם והחט"ף פת"ח או החט"ף הגו"ל י"ד קראו י"ד לכן רפי שלא בא לעולם דג"ש אחריהן עכ"ל שם לענינו [והבעל מבין חדות קיצר בלשונו מאוד וסמך על המעיין שם במס"ה ולחועלת המעיין העתקתי לשונו כאן] :

ביאור הענין **מבוא המסורה פרק ד** ביאור המלות **מג**

ועל ספר חקה [ישע'י ל'] ת"י ועל מלות שיש בהן הדמות מה בנקודתן
 שיטין דספר רשס וכן קראו רז"ל או באותיותיהן וקראו להן שיטה
 לשורות ספר שיטה כמו שאמרו ועיין בביאור הענין :

לריך להניח ד' שיטין בין כל ספר וספר וכן ברחש כמו מלה ויראה
 השיטה ובסוף אות תי"ז היות שניהן דבר

שיטה וכתבו על תיבה . תהלות . אחד או שס מורדף .
 בדרלעמר פסקין **תאומים :** עיין בביאור

לה בתרי תיבות הענין . ובמלת תיבה השתמשו
 בשיטה חדא ולא

פסקין לה בתרי שיטין וכן קראו בעלי המסורת שיטה למה שקראו
 רז"ל שיטה ר"ל הלעת דברים מענין אחד כגון סכום פסוקים או זוגין
 או מלות שיש בהן הדמות מה בנקודתן או באותיותיהן וקראו
 להן שיטה והכלל כל קיבוצ של פסוקים או של מלות הרבה יחד
 שאינן על סדר האלפ"א. בית"א קראו להן שיטין ומקובלני שאין שיטה
 פתוחה מעשרה שורות ונמלאים שיטין של עניינים רבים כגון שיטה
 מן קך וקך פסוקים או מלות או אותיות ואין לורך להביאם עכ"ל
 שס לענינו : תיבה : וז"ל מסורת המסורת בלוחות שניות במאמר
 חשיעי דף כ"טן וז"ל ועתה הפרש מלת תיבין ידוע כי הקדמונים
 קראו לכל מלה תיבה והרבה בקשתי למנחם לזה טעם ולא מלאתי
 מה ענין זה לזה כי לא נמלא זה השם כ"א בתיבת נח ותיבת משה
 ומתורגמין תיבותא ובמסורת אמרו מן תיבה תיבין כמו שבלשון עברי
 נאמר מן מלה מלין או מלים ולא נמלא רק באיוב . ורבים חושבים
 כי אין הפרש בין תיבה ומלה ואומר אני שיש הפרש ביניהם כי לשון
 מלה נופל על דבור שמוציא אדם מפיו בחיתוך הלשון כמו שנמלא
 בדברי רז"ל והס ענין אחריו מלה במלה אבל תיבה לא אמרו רק על
 מלה

בעלי המסורת כמו [בראשית כ"ז פסוק ג' במלת צידה נמסר ה'
 יחירה ונקראת ציד כאלו לא נכתבה הה"א מ"ח . יזכור חד מן כ"א
 תיבין כתיבי ה"א בסוף תיבותא ולא קרי וברבוי יאמרו תיבין או
 תיבתהון ודומיהם : תהלות . הוא כינוי לספר תהלים כמו שנמסר
 במס"ק [במדבר ו' פסוק כ"ד] במלת יברכך ה' ד' יחידאין וכל
 תהלות דכותי' [ופי' שס המ"ח וז"ל דלא כתיב יברכך יי אלקיך
 להכי קרי לה יחידאין [ועיין לעיל במלת יחידאין מ"ש שס] וכל ספר
 תלים כתיב יברכך ה' כמו הכא והד' מנויים במס"ג עכ"ל שס :

מלה הכתובה בחוך הספר כמו שאמרו כל חיבה הלריכה למ"ד בתחלתה
הטיל לה ה"א בסופה וכן ראשי תיבות וסופי תיבות ולא נאמר [ר"ל
לא אמרו] ראשי מלות סופי מלות אך מלאתי קלת המדקקים לא
הבדילו ביניהם וקראו לשניהם מלה ולא נמלא כן בדברי הקדמונים
עכ"ל שם] תאומים : אם שתי מלות דומות בלי הפסק ביניהם נמסר
במסורה מערכת הנקראת מכורה רבחא במערכת אות ב"ת א"ב
תאומים בפסוק כמו בלות אל"ף אָבול אָבול [יחזקאל ג' פסוק ה']
ודומיהם בלות ב"ת בָּארות בָּארות [בראשית י"ד פסוק יו"ד]
ודומיהן בלות גימ"ל גבים גבים [מלכים ב' סימן ג' פסוק ט"ז]
עיין במסורה סופית ... [והיא עלמה המסורה מערכת ונקראת
סופית בעבור שהיא בסוף כל המקרה] שם היא מכודרת כפי סדר
האל"ף ב"ת וכן נמלאים פסוקים אשר נמסר עליהם ג' מן תלת
מלין מתאימין דהיינו עוה עוה עוה [יחזקאל כ"ח פסוק ל"ב]
ארץ ארץ ארץ [ירמיה' ק"ב] פסוק כ"ט] ושם נמסר במסורה
ו' פסוק ב' [ר"ל במלת בקריאה שמלינו ג' פסוקים דכתיב בהון
מלה אחת שלש זימני וקדים להם מלת וקרא כמו במלת קדוש דקדים
מלת וקרא . או כוונת המסורה במלת בקריאה ר"ל במקרא כי כן
נקרא בפייהם כל הכ"ד ספרים קריא כמו שכתבתי בלות קו"ף ע"ס]
ושם נמסר ד' פסוקים דמיין ומונה עמיהם היכל ה' היכל ה' היכל ה'
[ירמיה' ז' פ' ד'] עכ"ל מ"ה בלות תי"ו
ומסיים שם המ"ח : זה מה שיראה לנו מספיק מביאור המלות שבאו
במסורת . וצטוח הני שסיפיקו לבאר כל הענינים אשר השתמשו
בהם בעלי המסורת וצוה נשלם הפרק הזה וצרוך הנותן ליעף כח :

פרק ה'

בו יבואר קצת סימני מסורת המסור' שבתור' ושבנביאי' שיש קצת
קושי בהבנתם . ולתועלת המעיין אכתבם בפרק הזה כמו
שמצאתים בספר מסורת המסורת שדבר בהם (בשער שבירי לוחות)
בסוף ספרו ועם מעט נוסף :

[סימן בפרשה נח] ודיפת ותוגרמה . נמסר שם [דין] צרי"ש
ובדברי הימים ודיפת בדלי"ת וסימן ראשי
ספריהם . פי' בספר בראשית הנקרא ראשית צרי"ש נכתב ודיפת
צרי"ש ובד"ה נכתב ודיפת בדלי"ת כשם הספר הנקרא דברי בדלי"ת :
סימן